శ్రీ

పాంచాలీపరిణయము.

ఇది

రాజవాహనవిజయమునురచియించి

"గీ, అల్లసానివాని యల్లికబిగిసొంపు
ముక్కుతిమ్మనార్యు ముద్దుఁబలుకుఁ
బాండురంగసుకవి పద్యంబుపొదువును
గాకమానిరాయ నీకెకలదు."

అని ప్రఖ్యాతి గాంచిన

కాకమాని-మూర్తికవిచేత

రచియింపఁబడినది.

రాజమహేంద్రవరము:
శ్రీ వివేకవర్ధనీ ముద్రాక్షరశాలయందు
ముద్రింపఁబడినది.

1894

దీని వెల 6 అణాలు.

నాంపల్లి దేవయ్యగారు యను పెద్దనుగారు

మహారాజశ్రీ దేంవేయి [illegible] కెక్కిరా

ను శ్రీ కృష్ణదేవరాయలు అయ్యా శ్రీ [illegible]

వారి కి ఎల్ల పముడను దర్శనము గారా [illegible]

తేది — 30-10-1981

వెలుగుం — పు — 1

పాంచాలీపరిణయము.

ప్రథమాశ్వాసము.

శా॥ శ్రీరంగేశుఁడు చంద్రపుష్కరిణితీరా భృంగిత సంగీత భా
గీరస్యశ్రుతికాత్మ నాభి భవభూగీతాశ్రయోత్కర్ణుఁ డ
ర్ణోరాశిప్రణిమాన సహ్యగిరిసూనుక్రోడ దృక్కర్ణ శ
య్యారంగన్మకుటోపధానిత భుజాండర్పించు మాకిష్టముల్.

సీ॥ తన కోదండముఁ ద్రుంచెఁగా తనదానిన్ దట్టించి కట్టించెఁగా
తన చేతన్ వరమందు వానిశిరముల్ దండించెఁగా యిష్మహీ
తనయేశుండన కారణమూర్తిము గుణస్తోత్యంబు గావింప భ
ర్గుని నిర్మత్సరు భక్తవత్సలుని జేరన్ జెల్లుఁగా యేరికిన్.

॥ బంగరుబొజ్జ పల్కుఁబడి పైదలి పచ్చనిమేను తమ్మిపూ
సింగపుఁబీఁట తెల్లగరి చిన్నిపటాణి కడానివన్నెముం
గొంగుల తండ్రి పాటచెఱకుం దొలుకానుపు చాలుమోము సొం
క్కంగల వేల్పు మాకుఁ దనకుంగల యేండ్లొదవించుఁ గావుతన్.

॥ ఒండురదంబు పోవిడిచి యుక్కునఁ జక్కని మొక్కలీఁడనన్
రెండవకొమ్ము తొండమున నేర్పున మాటి మతంగశృంగ చే
దండములన్ గ్రహించి తన దాసుల కీఁబరికించి హస్తిప
క్షుల్లిండయి మాయబోయవారకుం గొడుకైతగు వేల్పుఁ గొల్చెదన్.

॥ కాయలా యాచన్నదోయి జోడనిపాదములపై చెనాపీణ చెలియనిల్ప
నిరుగరంబుల మ్రొక్కి యెత్తిమీటిన మీఁదఁ జేప్రేయసన్నుతుల్ చేసెననఁగ
వల్లకిపల్కుల్లసిల్ల నిర్వ్వర మొక్కఁడైయున్న జోడెవ్వరన్న జాడ
తాగాత్రలాలనా భోగంబు గావింపఁ దానమానంబుల తేనె గురియ
డాలునకు డాలు చెల్లు గాఁ జాలు కంపితమునఁ గంపితమయ్యె విధాతృశిరము
రాగమున రాగమబ్బెఁగా స్రష్టకనఁగ। వీణవాయించు కల్యాణి వాణిఁ గొల్తు.

మాఘులు వ్యాసనాకుజ। భాసశ్రీహర్ష బాణ భారవి కాళి
దాస భవభూతిమాఘ మహాసంస్కృతకవి కవిత్రయాంధ్రకవుల్.

। ప్రబలమతిన్నుతింతుఁ బ్రతిభాకృతిభాషిత భారతీశులన్
గబళిత సర్వదర్శనులఁ గావ్యచమత్కృతి కాళిదాసులన్

నిబిడతపోవిలాసులఁ ద్రుణీకృతపాపులఁ గాకమాని రా
మ బుధవిభుఁ బ్రబోధసుధి మత్ప్రపితామహులన్ బితామహున్.

క॥ కుకవి రచిత కవితసకలము। సుకరంబనఁ జేయ బుధులు శోధింపమిఁ జే
ముకురము గన్నట్లు పేకవా। మొకముకకురూపము సురూపమును నెన్నఁగన్.

వ॥ అని యిష్టదేవతానమస్కృతియు శిష్టకవి సమస్కృతియు దుష్టకవి నిరాకరణంబు గావించి పాంచాలీపరిణయ ప్రబంధ నిబంధనంబునకు సముత్కంఠితయుక్తుండనై యున్న సమయంబున.

చ॥ తలగడగా నమర్చుకొని దక్షిణపాణిని జానువంటఁగా
నలవడఁ జాపుకొన్న వెలిహస్తముచే నితఁడింత నాఁడె నన్
బలువిడిఁ బాడ నేర్చెనని పాదములొత్తు రమాత్మజన్ వినన్
దలకడఁబాటు మెచ్చుచును నారదుఁడెత్తెడు వేల్పుపొల్పుగన్.

మ॥ కలలోనం గరుణించి నన్నుఁ బలికెం గ్రమ్మెత్తు కోదండ హ
స్తలతాకృష్ట ధనుఃప్రకాండ విగళద్బాణాళ సాంద్రామ్మతో
జ్జ్వలమాధుర్య నిదాన చూడ్కుడుత నాంచారూ రదాచ్ఛాదనాం
చలవిచ్ఛేదన సాధుసీధు సముదంచద్దంత వాక్స్వఖరిన్.

క॥ పాంచాలీపరిణయకవి। పంచాస్య భవత్ప్రబంధ పద సంబంధ
ప్రాంచనము సుహృత్కవి రాట్। కాంచనము సహృ ద్విరేఫ కాంచనవాసము

గీ॥ అల్లసానివాని యల్లికబిగి సొంపు। ముక్కుతిమ్మనార్యు ముద్దుఁబలుకుఁ
బాండురంగ సుకవి పద్యంబు హాళి వృధు। గాకమాని రాయ నీకె కలవు.

క॥ అంచితమతి కృతిపీఠా। రించినకృతి ద్రౌపదీపరిణయము మాక
ర్ణించుము తెనుంగుఁగవితె పిరించివిభువిఁ గాకమాని శ్రీమూర్తికవీ.

శా॥ ఆనన్ మేల్కాంచి విరించన జనకఘనాత్త కనక సంపాతవిలో
చన శంపాసంపాత। స్వానుకంపా కంపితాత్మ సంతాపుఁడనై.

ఉ॥ దొంగిలి యర్ధరాత్రమున దొంతరడిప్పాడి యాళువారికై
బంగరు గిన్నెఁ దెచ్చిన కృపానిధి యంత్యజు దాసరిన్ స్వకీ
యాంగముఁ జేర్చు రంగపతి యంగజుతండ్రి మదీయ కావ్య సా
రంగ విలోచనామణికిఁ బ్రాణవిభుండఁట భాగ్యమెట్టిదో.

క॥ అర్కకులఖాతి నవరస। గర్భిత సందర్భలహరిఁ గరఁగని భూభృ
న్నిర్భాగ్యుల కెత్తురె వైదర్భి నిర్భీక పుంక దర్పితకవితల్.

వ॥ అని యుద్యోగించు యద్దేవతాపురంధరునకుఁ గావుకంబై ధరాపురంధ్రికి నూ

ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ శై [illegible] రంగేశ్వరుండగు గోస్వామి యపరిమిత ఘన పురంబైన శ్రీరంగ
క్షే [illegible] కంకితంబైన.

[illegible] నాటి నాంత దేవ ప్రాజాగృహం బుభయ సహ్యాద్రిభవా ధ్యంతమధ్య [illegible]
[illegible] మునివాహ [illegible] మోక్షదాయి
[illegible] యకృత [illegible] ధృతసప్తసాలము చంద్రపుష్కరిణీ [illegible] జన్మసము
[illegible] ఘూర్ధవ [illegible] రాశి కాశీవసత్యభాగ్య [illegible]
[illegible] కలశసోత్కంఠపన్య! శుంఠకలకంఠ [illegible] కంఠమనదు
మొత్తపువిడాముముంగిటి మొదటివేల్పు! గొంగదార [illegible] ములకు.

లయగ్రాహి.

అంగము త్రిజేడికి మృదంగము కళానటికి సింగము మదాద్రికి [illegible]
శృంగము శుభాద్రికిందరంగము యశోబ్ధికిం బతంగము ప్రకల్పిత ఘన [illegible]
[illegible] భృంగము వనావనికి భంగము రిపుద్విపచతురంగములకెల్ల [illegible]
రంగము విఘూతికమతంగము గజాళికిశతాంగము మురారికిపరంగము దలంపన్.

ఉ॥ సింగింబారల్ కవేరజ ముంగిసిరంగపు సేవ చేసి యా
పొంగలి ముద్దన్నింగి విధుపుష్కరిణీజలమాని మానితో
త్తుంగ తరూత్తమోపవనిసూతి సిరంగములోన నున్న వాం
డుంగను నాయుటంకు టకటూంకుపురంబుల కాపురంబులన్.

క॥ ఆరంగమునకు నధిపతి! సారంగము రంగశాయి సారంగమదు
శ్రీరంగన్నిటలాంగుండు! వోరంగద ఝణఝణ కృతుల సిరులొసంగున్.

సీ॥ శేషాచలాధీశ భీషణనిశ్వాస మాతరిశ్వగ్లాని మాన్పకొనంగ
నాహోబలాహార్య హాహాకర స్తంభ సంభవోద్గత శిఖాంబ్రమము [illegible]
సింహాద్రి దైతేయ సంహారసమయోద్ధ దృష్టిదంష్ట్రాళుల సృష్టి తొలంగ
[illegible] శ్రీశైలాద్రి ప్రశస్త మహామహాంతాశ జాతాపఘన ఘనస్వామ్యంబు [illegible]
నుభయసహ్యాద్భవా మధ్యమోర్వి చేరి! గావ్యపలిదిండి పాన్పైన [illegible]
పవ్వళించిన శ్రీరంగభర్తకర్త! చల్లగాం జూడంజెల్లదె యెల్లజనుల.

సీ॥ అష్టదిగ్ధ్విపవాని ఘటులు వేసిన దాంక బొమ్మలాటలుగన్న భోగి [illegible]
మధుమాసగమన తామ్యన్మానసుని [illegible] వాసిగా నాం [illegible]
స్వసమాసుహృద్విస్తా [illegible] విధమునం [illegible]
బహుకాలకృతశిరో భృంగసంగతుభంగి బహు [illegible]

నుభయసహ్యాస్పృహామధ్యమొదవెవంచు। నిఖరవాసధామవేజాఁకన్ దెనవృను।
పూర్ణకరుణామృతమహల్లు భోగభోగ। భాగవినాద్రి తు శ్రీరంగనగరమందు.

మ॥ కటిచక్రంబు గళంబుకంబువు ధనుష్కాండంబు భ్రూవల్లికా
తటి రోమాళితలంబు ఖడ్గము భుజాద్వంద్వంబు దండంబు తె
ల్పటికిన్ బ్రోవఁగ పందబృందముల నేర్పాటొప్పఁగాఁజేయ ముం
గిటి రంగన్నిధి రంగభర్త నితరుల్ కీర్తింపఁగా నేర్తురే.

ఉ॥ ఎన్నఁడు సహ్యభూభవన మించుకగాంచుట తానమాడు టె
న్నెన్నఁడు సప్తసాలగము నేప్సిత మెన్నఁడు గారుడధ్వజ
ప్రోన్నతిఁజూచి యడ్డపడఁబోవుట యెన్నఁడు పన్నగేంద్ర శా
యి న్నినువేఁడు టెన్నఁడో కో యిందిరమందిరు రంగమందిరున్.

ఉ॥ ఉండిన శేషశైలమున నుండుట చక్కన కాకయున్న వే
దండ నగప్రకాండపతి దండనయుండుట లెస్స యట్లుగా
కుండినఁ గుండలీంద్ర శయనా పరిశాయి నినున్ భజించి నీ
యండన యుండుటల్ సుఖములండ్రు రమావిభు రంగవల్లభున్.

సీ॥ రావణకుంభకర్ణ ద్విపేంద్రములకు సింగంపువేయి మా రంగశాయి
లెంకలపంకాంధ మింకింపఁదగు పొంకపుం గన్నుదోయి మా రంగశాయి
కన్నబిడ్డల తేవఁ గాందిశీకులఁ బ్రోవ బంగారుతాయి మా రంగశాయి
పడపడి పిల్ల గీర్లడియనికిడ నాథునింగూడు రేయి మా రంగశాయి
యింగితజ్ఞులహోయి మా రంగశాయి। మంగయబలూఁత చేయి మా రంగశాయి
యంగదభృతానుయాయి మా రంగశాయి। భృంగసంకాశకాయి మా రంగశాయి.

సీ॥ పాఁపపూపాన్పుపైఁ బవళింతగన్నవాఁ డడియని ప్రోల్మాగంబయినవాఁడు
తలగడసొంపుగా వలచేయిడినవాఁడు తొడఁజాచు నెడమకేల్కడిమివాఁడు
పుడమిలచ్చియునొత్తు నడుగుఁదమ్ములవాఁడు పడమటితలయుంచిఁ బరగువాఁడు
చేజేత పసిపాట చెవిసోఁకవినువాఁడు తాతపొక్కిటిచక్కిఁ దనరువాఁడు
మేటిగుడికోట లేడింటమెలఁగువాఁడు। గాడ్పుకడలికవాఁకయగడ్తవాఁడు
తొంటికబ్బంపు మొదటిపల్కింటివాఁడు। కలఁకగడకొత్తు మా పాలఁగల్గినాఁడు

క॥ ఏతాదృగ్ధృతికంబుధి। జాతాదృక్పంకజాత శాతద్యుతికిన్
వాతాహతజాతాంబు। ప్రాతస్స్రోతస్స్వినీ నివాసతతికిన్.

క॥ పంకజగేహాగృహికిన్। కుంకుమ సంకుమదపంక ఘుమఘుమిత హిమాం
శాంకసుపరిమళిత విమా। నాంక బహిర్మహిత మంటపాంగణమహికిన్.

స్వసదగ్రపవన్యసనా। భ్యసనామిత కేసలరసన పర్యంకునకున్
ఘసనాధ్వసనత్యసనా। భ్యసనకృత స్త్రైర్యసూర్య పర్యంకునకున్.

సంసారాంగారసహా హసారవమేఘునకు ఘృణామోఘునకున్
గ్రాసురహింసాభర। శంసాభరణునకు భక్తజన శరణునకున్.

కౌస్తుభమణి ఘృణిఘుసృణ పాయస్త్రోమీకృత భుజాంతరాంత ద్యుతికిన్
విస్ఫుల తులసీభృతికిన్। గస్తూరీరంగపతికి గమనాకృతికిన్.

అర్పితంబుగా నాయొనర్పంబూనిన పాంచాలీపరిణయంబునకుం గథాక్రమం బెట్టిదనిన.

ఆయాజ్ఞసేనశనయా। జాయాంకత జ్యోతికథలు జనమేజయ భూ
నాయకునకుఁ డడిగిన వైశంపాయనముఁ డిట్లనియె సరసభాషా ప్రౌఢిన్.

పాంచాలదేశమున రాణించుం గాంపిల్యపురము నిజసౌధశిఖా
కాంచనఘట ఘట్టనగళి। తాంచిత రవి నేమి నిశ్చయదవప్రంబై.

పాంచాలరాజధాని। పంచజనుల్ ధీప్రపంచ పంచేషుగురూ
దంచితమంచిక లాహావ। పంచముఖుల్ భూతివిభవ పంచాస్యులహో.

అచటి ప్రాజ్ఞుల కమర్త్యాచార్యుఁ డజ్ఞాతగణితి పత్రికన్ వాసి నంపి తెలియు
అచటి రాజనివాస మస్త్రోసరాభ్యాస భాగ్యంబునకుఁగాచు భార్గవుండు
అచటి కోమటుల యఢ్యత్వముఁ జెవసరంబై యప్పపదియైనుల వసుగఁబంపు
అచటి రెడ్డికొమాళ్ళనల సాలాయుధపాణి నాఁగునకడుగు ధాన్యంబుకొంత
అచటి యొకపాటిదొర మదహాస్తులకును। నెత్తుగున్నలు దిక్కరులమత్తకరులు
అచటి శేరాచలాయంపు టలఁతి తేజి। కింత రెండవతరబడి యింద్రహయము.

కొండలు ప్రక్కలించుకొని కుండలవంచిన జాడ జాఁటఁగా
నుండుమదప్రకాండము పయోనిధి దాఁటి విరోధిఁదత్పయః
కాండము తొండముంగొని తగన్నగఁజిమ్ముచు బైటపైచు వే
దండములుండుఁ గొండలవిధంబున నెప్పుడు నప్పురంబునన్.

కటకక్షోణి తురంగసంఘములకున్ గంజాప్రతేజీల కు
త్కటవాదం బొదవంగ మీకునడ మీకా నిబ్బరంపంగ మె
న్నటికిన్ వేరని పోరుదీర్ప నడుమందామండి యింద్రాశ్వముల్
నటనల్ సేరిచెఁగాని చోఁగను వెటుల్ ధారాధరత్వోన్నతుల్.

చూడంజూడ నొయారముల్ గులుకు రాజుల్ రాజమార్గంబులం
గూడంగూడ విరాళిఁ జెల్చిన లతాంగుల్ తల్లతాంగుల్ కదుం

బాడఁబాడ మనంబులిం దగిన సమ్యగ్గాయనగ్రామణుల్
వాడన్వాడ గణింపనొప్పుదురు కేవల్ గుప్పనాప్రోలునన్.
శా॥ కాంపిల్యప్రమదావనుల్ మణిశిలాకారూపరేఖాకళల్
శంపావల్లి మతల్లి కాంతను శిరీషల్ పూర్ణిమాసక్త న
క్తంపాకంప పరంపరాద వదనల్ తారుణ్య నైపుణ్య సౌ
ర్యంపశ్యద్ధృతమధ్యకార్శ్య లఖిలశ్యామాభి రామాకృతుల్.
క॥ అమ్మేటికోట పట్టుం।గొమ్మ యగుం బాటవునకుఁ గొమ్మలపై తేఁ
గొమ్మలజేజేప్రమాఁదులు। కొమ్మలకొనసున్న విరులకోఁత లెగుబుతుల్.
క॥ అప్రోలు చెప్పనొప్పగు। నప్రోలూఖలఖలారి వరధాన్యహతి
క్షిప్రకర ముసలవిసరా।బ్జ ప్రద్యోతన కులాధిపప్రకరంబై.
చ॥ ద్రుపదుఁడు రాజు తత్పురికిఁ దుందిలధృత్య ధరీకృతామర
ద్రుపదుఁడు నప్రమర్మద విరోధిశిరోధి మణీఘృణిస్ఫుర
ద్విపదుఁడు చక్రవాళ పరివేష్టిత భూభువనార్థి సైంధవ
ద్విపదుఁడు శాశ్వతాత్మ శమథద్విపదుండు నృపాలమాత్రుఁడే.
క॥ ద్రోణాచార్యుల సమర।క్షోణిని నిర్జించునట్టి సుతు వాసవభూ
పాణిగ్రహణార్హం గ।ల్యాణిం దనూజాతఁ గాంతునని యతఁ డంతన్.
శా॥ గంగాతీరము చేరి యాద్రుపదభూకాంతుండు కాంతారవా
సుం గళ్యాణగుణాఘృణాంబునిధి యాజుం గోరి యాచార్య వ
ర్యుం గావించి సమస్తసంయములు పేర్కోఁ బుత్రకామేష్టి చే
యంగా సాంగసమాహుతి గ్రహించినా నాహోమకుండంబునన్.
శా॥ జ్వాలాభీల విశాలదేహుఁడు మహాచాపాసి భాస్వత్కిరీ
టాలంకారుఁడు వర్మధారుఁడు శతాంగారూఢుఁడై పుత్రుఁడ
క్కీలింబోలి జనించె వెంటనె మృగాక్షీరత్న మత్యుల్లస
ద్బాలేందూపమ ఫాల బాలిక సత్పద్మాస్య జన్మింపఁగన్.
క॥ ఇంచిన వేడుక నపుడుద।యించిన సుతకృష్ణ సుతుఁడు ధృష్టద్యుమ్నుం
డంచు నశరీరవాణి వి।రించిసముల్ మెచ్చ నుచ్చరించె నిజేచ్ఛన్.
గీ॥ యజ్ఞహుతవహ్ని నిర్గమించు యాజ్ఞసేని।సంజకడమబ్బు నడుచక్కిచంద్ర
చిగురుక్రొమ్మావి చేరిన చిన్నిచిలుక। నిచ్చలపుఁ గెంపుతాళిలోఁ బచ్చవోలె.
క॥ ఆక్షితిపతి యాజునకున్। దక్షిణ ధేనువుల లక్షదయ చేసి ప్రజన్
రక్షించి సుతుల నిద్దఱి। వీక్షించి ప్రమోదలహరి విహరించె రహిన్.

ప్రథమాశ్వాసము.

మాఁ ఖ్యాతముగా మఖాగ్నిముఖ సంపూర్ణోదయా కోకిలా
దేశస్థ సువర్ణవామృత సముద్రీ నిద్ర వామ్మంచు హే
లాక్షైస్రాకల సౌధవీధిఁల జోలల్పాడి యాడింతు రా
లావణ్యాంబుధులల్ వధూమణులు తొట్లంబెట్టి రాజాత్మజన్.

కోకిలాదేవి తయుఁ బెంచు కుచములించు| కోకిలాదేవి మధుమత్తకోకిలాళి
… పద వధూటీలలామ యొక్క| నాఁటఁ బెంచుకుమారుఁ బాఁటఁ బెంచె.

…ంజదువన్ గేయము| జేయతఁ జేయంగ సాము సేయన్ ఖడా
…యన్ హయమెక్క నుపాధ్యాయులకడ బాల్యమున నే ద్రౌపది …

…యుఁగ తోరమార్గణము బివ్వలి కవ్వలి కద్రిమాయఁగా
…యు ధరాస్థలిన్ సబిళి వెంటనె గాఁగ ఝురంబు లేనఁగాఁ
జేయును సుగ్గుమాఁచములు చెట్టును జట్టును గొట్టి బిట్టుగా
నాయనలాయనప్రభవుఁ డాయన యౌవనగర్వసంపదన్.

…చెలువ మాఁగన| ముచ్చిళ్ళు వ నాల్గుకంబముల … మే
లి…బున గచ్చకాయలు| నచ్చన గండ్లను సరివయస్యాతోడన్.

సూఁగుఁ బేంట్లన ముంగురుల్ ముడికిఁగూడ| రేఁగుఁబండ్లన …
…మిలాంద పోఁడిమితోఁ గుమారి| గోఁగుఁ గామ…

చొక్కపుఁగట్టుగట్టి పిరిచుట్టుగఁ బుట్టముఁజుట్టి చూపితా
గ్రొక్కఁ బై…టవై చుఁ బ్రజగన్లోన ముంగిటి కేఁగి దావిబా
ఒక్కటిఁ గోయ నాత్మపతి … డౌనఁ బోయి శీర్షముం
జక్కఁగ వాంచు నిందుముఖి శైశవయౌవన సంధిసంధిన్.

చొక్కపు మల్లెమొగ్గలయి చూపటుకన్ బదరీఫలంబులై
చక్కని పోకలై విరులచెండ్లయి నిద్దపు నిమ్మపండులై
చక్కని బొంగరమ్ములయి జక్కవలై యపరంజిబిందెలై
మక్కలు … పిక్కటిలె ముద్దియకుం జనుగబ్బి గుబ్బలుల్.

॥ జిగిలోజిగి మొగమునకున్| బిగిలో బిగి చన్నుఁగవకుఁ …లోఁ
దగు పేదలికము నడుమున| కిగురుంబోడికి వయోమహిమ …

క. కన్నులు విప్పలై నగు మొగంబునకుం దగు వన్నెదెచ్చె నున్
చన్నులు గొప్పలై యురము చక్కికి వన్నియదెచ్చెఁ జన్నరుల్
వన్నియదెచ్చె సోగలయి వాటపువెన్నునకుం గటీతటం
బున్నతిగాంచి కౌనున కహాయన వన్నియదెచ్చె నిచ్చలున్.

సీ॥ కచపాళిరుచికేళి గప్పఁగప్పినయప్పుడె పికిలి పుల్లిపట్టించుకొనిరొ,
జఘనభారము కొంతజనియించినప్పుడె రథమునకలఘు చక్రంబమర్చె
మందయానప్రౌఢి సందుగొన్నప్పుడె యంచ తేజీఁగట్టె నరదమునకు
గొప్పలు గుబ్బలైనప్పుడె జైత్రయాత్రకుఁ బూర్ణఘటులు లెసుర్పడియెననియె
నింతిబామతీరుగనిన విల్లెక్కువెట్టెఁ। బూపుక్రొవ్వాఁడిచేతిఁ దూఁపుదాడిగ
బంచబాణున కెటువంటిబలిమి యెంత। జయముగలిగించెఁ బాంచాలి జవ్వనంబు

ఉ॥ సింగము లెన్ని పుణ్యములు చేసెనొ యేమితపంబుగాంచెనో
భృంగములుం గురంగములు నేసుకృతంబొనరించెనో నదీ
భంగములున్ భుజంగములు బాపురె ద్రౌపదియంగముల్ బలెన్
సంగతిగన్నవంకఁగద చాలఁబ్రసిద్ధములయ్యె నిద్ధరన్.

శా॥ కాంపిల్యంబున కెంతకీర్తిగలిగెన్ గాండీవి కెంతబ్బె నై
లింపప్రస్తుత బాహుతేజమల కీలిజ్వాల కెంతయ్యె ని
ష్కంపప్రాభవ మెంతవార్తదగెఁ బాంచాలోర్వి కెంతర్హతన్
సంపాదించెను యజ్ఞసేనుఁడిలఁ బాంచాలీవిలాసంబులన్.

క॥ ఈరీతి వయసువచ్చిన। నారీతిలకంబు శుభమునకుఁ గౌంతేయుల్
రారే వత్తురు దామని। రారే రాయఁడు స్వయంవరము చాటించెన్.

ఉ॥ చాటినవార్త దిక్కులఁ బ్రసంగవినంబడినం గళింగ క
ర్ణాటకలాట భోట కరహాట వరాట వసుంధరాధి రా
డ్యాటము హాటకప్రకట శాటికిరీట వినూత్నరత్నముల్
పాటిలఁదాల్చి రాఁదొడఁగెఁ బాటలగంధి వరించు నీటులన్.

సీ॥ కటకంబుచేరి కీకటభర్తపనిచెక్కడపుఁ జొక్కటపు మకుటంబుదాల్చె
మకుటంబుగాదని మగధనాథుఁడు ధగద్ధగలీను కుళ్ళాయి తగధరించెఁ
గుళ్ళాయిగాదని కొనచుంగుపిడుపుతో ధహళాధిపతిచుట్టెఁ దగడిపాగ
పాగగాదనుచు లంపాకపాలుఁడు గట్టెఁ జెంగావి సరిగంచుజిగిరుమాలు
మటిరుమాలువుగాదని మత్స్యనేత। చెంపసిగఁ గెంపుతాయెతు చేరుఁజేర్చె
గొరసిగమానినౌరి నేసకొప్పుఁబెట్టె। మొగిలిరేకులు ముడిచెఁ గాంభోజవిభుఁడు.

సీ॥ భోటభూభుజుఁగాంచి లాటభర్త లలాటపట్టిఁ గప్రపుఁజుక్క బొట్టుపెట్టెఁ
జుక్కబొట్టందంబు చూచికాదనిత్రోచి రేఖమిఱవిభూతిరేఖదీర్చె
భూతియేతరంబుఁ బొనిచ్చి పన్నీట నామంబుపదనిచ్చి నాభిఁదీర్చె
నాభినామముపుచ్చి శోభిల్లు మృగనాభి కలికపోలిక తిలకంబుదిద్దె
నీటుమీటాయెఁ బాంచాలినినువరించు।నంచు రాకొట్టు డట్టమోమట్టెచూచి
యట్టులైనను భట్ట నాకట్టువర్గ। మిక్కడనెయిత్తు ననుచు నీ కెక్కనిలిగె.

శా॥ ముష్టిగ్రాహ్య బహూపవీతకము దోర్మూలాచ్ఛపచోచ్ఛటికం
పృష్ఠాధ్యాయ సమస్తపుస్తక వృతవ్యాసమ్ము రుమ్లానిమ
త్క్రాష్టాధోంశుక నాగవల్లి తురగస్థపాణిజలి స్వస్తియా
శిష్టగ్రామ్య సుధీజనమ్ము చనుదెంచెం దత్పురీవీధికిన్.

సీ॥ ఇప్పుడే తెంచితిరే లెస్సలా మీపురాణంబు వింటు రారాచవారు
రామవధానికి క్షేమమా సామమాద్యంతముల్ మావద్ద నభ్యసించె
మా మన్యుఁడే వారిమాధ్వరి పిన్ననాఁడ మునుచెప్పితిమి కాండత్రయంబు
సోమయాజిహో కంటిమే హరిన్ మనజనార్దను సూత్రపాఠ మొందాఁకవచ్చె
నారసింహయ పేరిటి నడిమివాని। వడుగుచేసితిరో లేదో వడుచుపెండ్లి
యింటిపేకద యనుకొంద్రు వీధిఁజేరి। యుత్సవముఁ జూడవచ్చిన యూళ్ళద్విజులు.

సీ॥ దట్టంబుగ నిటలపట్టిఁ బట్టియలుగాఁ బెట్టిన తిరుమణుల్ పేటులెగయ
గట్టిగాఁగఁ బ్రపన్న కట్టుగాఁగట్టిన శీర్షంపుఁదిరుముడి చేలలెగయ
మడకత్రోఁబట్టు పచ్చడపుఁ గప్పులలోన జగ తిరుమణిపొడల్ సందడింప
నొకచంకఁ దిరిపగూడొక బుజంబునఁ దివాసానిన ముదిపిళ్ళ డంటినడువ
నళఘుసింగరి యుప్పళియప్పయాళు। వారుభట్టరు పాటరు వడఘునంబి
యుప్పగారాదిగాఁగల యఖిలదేశ।వాసులాచార్యపురుషులు వచ్చిరచట.

క॥ పుడమిన్నోకారించిన। వడితోఁ జేయూఁది శ్రీనివాసయగారే
యడియేనని మొండోరులుం। బడి రయగాం డ్రేసలు పెంటపట్టిన కచటన్.

ఉ॥ చేదలిరద్దమున్ గొనలఁజేరిన వెండికడెంబులున్ మొడల్
పాదములున్ నొసల్ పసపుపట్టెలు వీనుల లక్కయాకులున్
బాదుకొనంగఁ బుట్టములు భాసిలఁబ్రోల్గుడువంగ నేర్పరుల్
వైదికజాతి ముత్తయిదువల్ చనుదెంచిరి ప్రోలుచేరఁగన్.

ఉ॥ జెట్టియు బక్కగొల్లయును జేటికలిద్దఱు బంట్లు నెత్తిపైఁ
బెట్టిన బోనపుట్టికయుఁ బెంచినదాదియు మైలసంతఁగో
న్నట్టిహయంబుపై యరుసునప్పల బాపనవెచ్చగాఁడు రాఁ
జుట్టపు రాచపల్లకులు చూడఁగవచ్చె నృపాలువీటికిన్.

చ॥ పసపిరుపూఁత మోమిరచ పట్టుపటంగను చీరగట్టి తాఁ
గసిబిసి యమ్మకమ్మునకుఁ గానివిజొళ్ళ నమల్పొలంతితో
నసిమి బుజంబుపై నిసుపునాని కటీతటిఁ గూనలమ్మ కో
కెసఁగిన కట్టుగట్టి యొకయింతి నడంగని రూరఁ గోమటుల్,

ఉ॥ ఎద్దులఁ జూచి మెచ్చుటల నిద్దఱుముగ్గురు నవ్వులాడుచో
గ్రుద్దుల గుంటుపోక కొఱకుల్ బసయొట్టుల జొన్నదుక్కిలో
సుద్దుల సుద్దపుం బరువుఁ జూపుటలం బెడమాటచద్దులన్
గద్దఱికోడెరెడ్లు నడగాంచిరి గంజిమడుంగు రింగులన్.

ఉ॥ కట్టిన పెద్దపుట్టములు కమ్మలతోఁ బడి కేల్గళంబులం
గట్టిన పైఁడిపాదములు గన్పడ భర్తల నింటివద్దనే
పెట్టి తనూజుఁడల్లుఁడును బెద్దఱికంబున కంటివెంటరా
దిట్టలు రెడ్డిసాని లరుదెంచిరి పుక్కిటి వీడియంబులన్.

ఉ॥ నట్టువముట్టుకాండ్రు కెలనంబోరికుండలు పువ్వదండలన్
బట్టిన బూదిగిన్నియలు పక్కెరముల్ పయిగంటుమగ్గవుం
బట్టురువారమట్టు శివబాపనతండము దండఁ గోఁడెకాం
డ్రట్టునిటుల్ బరాబరుల నగ్రమునం దతికారులేగఁగన్.

శా॥ వీణానద్ధ విశుద్ధయాన మసకృద్వీటీద చేటీసుతాం
సత్సుణ్ణాత్మకరంబు పశ్చిమచర స్వస్వర్ణ సంధాయకా
ధ్యక్షానీత భటార్భకంబు జననీతాలక్రియం బర్థి
వన్నిక్షేపంబు దిగంతదేవగృహ గాణిక్యంబు చేరెంబురిన్.

శా॥ లంకారాజ్య ధురంధరాభిముఖ లీలాభాష్య కృద్భవ్య ప
ర్యంకాభోగశయా శయార్పిత గదాహంకార నిర్భిన్న ని
శ్శంకాతంక విశంకటాసుర శిరస్సంయుక్త ముక్తామణీ
పంకానద్ధ కిరీటపాటన పటుత్వాశాయుధా శాంబరా.

క॥ విట్కాంఖాణ ఘృణీ ప్రావృట్కాల పయోదరచిత వేణువినో
చూట్కూడుత నాచమాముఖ। నిట్కాముక సకలసుకవినికర

పంచచామరము॥ మరుద్వృతా సుధాప్రవాహ మధ్యహృద్య మంది
మరుద్వృథా విరోధకృద్వి మర్దనాసికుర్దనా
గరుద్రుధాతుకార్థ బద్ధగంధ వాహనా
గురుద్రుధార్మికాప్తగుప్త గోత్రజైత్రకీర్తికా.

గద్య॥ ఇది శ్రీమద్రామభద్రభజన ముద్రకవి పట్టభద్ర కాద్రవేఁ
సరస సారస్వతలహరీపరిపాక కాకమానిప్రబోధ బుధక
రామలింగభట్టపుత్ర కౌండిన్యగోత్ర భాగధేయ మూర్తి నామ
పాంచాలీపరిణయంబను మహాప్రబంధంబునందుఁ బ్రథమాశా

పాంచాలీపరిణయము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరంగధామపోషిత। సారంగలలామ చక్రశంఖప్రేంఖ
త్పౌరంగసీమకమలా। నారంగఫలామలస్తనన్యస్తకరా.

అవధరింపుము జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె.

గాంధారీతనయాగ్రణీరచిత లాక్షాగేహ భూహవ్యవా
ట్స్వింజిక్కక యేకచక్రపురి భిక్షాదీక్షసంసార దు
స్సంఘందాటి ధరాసురాకృతులతో శ్రీసత్యవత్యాత్మజా
జ్ఞం ధర్మానిల శక్రభూముఖులు పాంచాలోత్సవోత్సాహులై.

చ॥ అలఁతియరంగుముంజవికె యావపుబూడిద పూఁతకోఁత పెం
కెంపు గురంగు నిండు ఘటికాత్రయధాన్యపుఁ గువ్వలాసనం
బులు గొంకెతోళ్ళు జాగిలపు ముంగిలిచట్టులు చట్టిమూఁతలుం
గలుగు కులాలగేహము ప్రఘాణము చేరిరి పాండునందనుల్.

క॥ అట్టియిలు కాఁపుఁ బాడగని। నెట్టీ యీపూఁటకిట వసించెదమిన్నా
పట్టని యచ్చటఁగుంతిని। బెట్టి నృపులు చనిరి ధరణి భృన్నగరి[illegible].

వ॥ చనిచని పలుచని రాచనిలయంబులు దెలుపని వెలిపాళెంబులు గడచి [illegible] ఉడంచిన జడ చిత్రవర్ణ పర్ణతూర్ణ రతగపతగక్షత గాత్ర శతపత్ర [illegible] తా కలితాభినవ సౌరభ సౌభాగ్య నభస్వద్విభవ పరాభవ విధావిత [illegible] ధారంబగు పరిఘాపారవారంబు విడిచి యరాబులోనడిచి ధరాసుర[illegible] జంబు వెంబడింబడి యంబడరిన యంగడియంగడిం గడుపింప[illegible] చరణపట్టాంబర డంబర నూతన కేతన చామరస్తోమ రమణీయ[illegible] జపాకిసలయప్రసూన నానావితాన కాయమాన వితానంబు [illegible] కాశ రహితప్రవేశ కురుకుకురుకాశ కరూశ కోసలాది దేశాధీశ [illegible] స్కంధావారంబులు చేరి తదీయ భూరిభేరీ శంఖపణవ కంఠీరవాది [illegible] విశృంఖల ఘోషణాశేషమానుష కోలాహలంబులచేత నూతన[illegible] భంగివెయ్యారులునై యేరులు దెంచుకొన్న తెఱంగున సత్త్వ[illegible] బుల చందంబున ఘూర్ణిల్లుచున్న ప్రజంగాంచి యన్యోన్య [illegible] ప్రణామోపగూహనంబును బరస్పర బంధువృత్తాంత ప్రశ్న[illegible]

పరిణయపత్రికాపఠన కంపితోత్తమాంగంబును గగనయంత్ర విలోకన నిటలతటఘటిత ప్రసృతిపాణియు నిజసహచర సుహృద్వియోగ ముహుర్ముహు ర్భూతలాహత పాదాంగుష్ఠ దీర్ఘోత్థిత దాశావలోకియు శ్రవణరాహిత్య హస్తమస్తాభినయ వార్తా ప్రవర్తకంబును ద్రౌపదీ కృశోదరీ దర్శన వసంతసమయా వ్యథారథాంగాస్త్రా లోకనా కులంబును బాంచాలీ సమాగమన కాలక్షేప నిజనివేశ పౌనఃపున్యగమనా గమన కేవల వలమానమానసంబును నైన మానవసంఘంబునడమం జొచ్చి సమీహిత సమీప సమీచీన చీనాంశుకాంచల సంస్పృష్టిమాత్ర సంతుష్టచిత్తులను వృత్తవక్షో రుహాముఖ క్షణదాధ్యక్ష వీక్షణ క్షణక్షత క్షణక్షణ క్షుత్పిపాసాక్లేశులను నిర్లజ్జ సమ్మర్ద మధ్యమిథ్యామధ్య హాస తుకాలటాకులస్థల కులవిమర్శి దూరదర్శి విపశ్చి ద్విటులను ననేకహాయనంబుల కగపడి యొండొరులం గొంగులాడినీ వ్యవసాయ వ్యవహార ఋణవ్యాజంబుల కెమరుపలుకులం గొట్టులాడు నాగ్రహారిక గ్రామ ణులను గాలుమెట్టుటకుం గేలుదట్టుటకుం జీరచించుటకుం గేరడించుటకు నిష్టం కించి ముష్టాముష్టిం గచాకచిం గలహించువారల వహించుకొని చేపట్లకుం బూన జానపదులును బదుగురైదుగు రత్తఱి నద్దులై పిడిగ్రుద్దులాటకుం గాలుద్రవ్వు నితరేతర త్రుటితోపవీత జానుతలాంగుళీ పంచకసంచర మష్టపరిభ్రష్ట పరిణయా ష్టాదశవత్సర మత్సరభూవియచ్చర వత్ససముచ్చయంబులనుజూచి నగుచు సవ్యా సాచిముఖులు కృతహోమధూమ ప్రకాశంబు వినిర్మితయంత్ర మత్స్యంబు గంధా క్షతమాల్య సమర్చిత పంచకాండ ప్రకాండ కోదండ దండంబు చతుస్సీమా పరి వృత కుసుమవాసనాలంకృత సర్వసర్వంసహాధిప విరచిత సమంచన్మంచ సంచ యంబు పాంచాలగోత్రాకళత్ర వేత్రధారాదూర నివారిత మనుజవ్రజంబు మహా రాష్ట్రభటభుజాలంబి చర్మభస్త్రికా శస్త్రపన్నీర ధూతధూళిపాళిభరంబు కప్ర సామ్రాణిధూప ఘుమఘుమాయమానంబగు రంగప్రదేశంబు ప్రవేశించి రంత.

ఉ॥ ముక్కరఁబెట్టి గట్టి హురుముంజి చౌకారపు ముత్తియంబు చే
ర్చుక్క యమర్చి చెక్కులను జొక్కపుపంజుల కమ్మలుంచి య
వ్వక్కన మీఱుమేలు కడియమ్ములు గొమ్మని వ్రేలిపచ్చరా
చెక్కడపుంగరంబు దయచేసి తనూభవఁదల్లి వంపినన్.

గీ॥ తెఱవ నైకె దండయందె యందియలు మ్రోయఁ। గంకణకరాబ్జహతిఁగాంచి గజ్జుమనఁగఁ
గచభరకుచావలగ్నముల్ కంపమొందఁ। గంబుకంధర యంతఃపురంబువెడలి.

సీ॥ పాదమొక్కటి పట్టుపరపుపైఁ బవళింప మెట్టికపై యంఘ్రి మెలఁతయొత్త
నవటుపై నెఱుగూఁత హస్తతలంబొప్పఁ గడమకేల్ విరిబంతిఁ గొఁరిలింప

నేరకపోలము సఖి సూక్తిఁ బనియోనాన నొకచెంప మకరిక కొడఁబడంగ
దామాడ్కి నుకురతటంబు పైనటింపంప వలచూపు చేమోడ్పు నెలువఁబిలువ
నడిమి సావడి కొక్కింతపడమరంట। చక్కిచికొక్కి వ్నతుదపనుల్ నిక్కుచొక్క
టంపు లేకాంత సౌధంబు టాకులోన। యువతి పాంచాలి కొలువున్నయవసరమున.

తే॥ గల్లతటంబునం జెమటగ్రమ్మ హుటాహుటి బోటివచ్చి యో
పల్లవపాణి నిన్ బిలువఁబంపిరి నన్నిటు రాజుగార నం
బల్లకియెక్కి యా కొరకొమారిత గొల్లలు సౌవిదల్లులున్
జిల్లరదాదులూడిగపుఁ జేడెలు చెంతల నందడింపఁగన్.

ఉ॥ కట్టులు కట్టనై తనదు కట్టెదుటన్ జయవెట్టి పాటనల్
పెట్టెకుసామ్మపెట్ట కొరబిడ్డయి పుట్టుటకున్ ఫలంబు నెం
దిట్టి నియారమిట్టి యొజపిట్టి గభీరత యిట్టి రాజసం
బిట్టికుమారిఁగంటిమె మహిన్నహియంచు రహిన్నుతించఁగన్.

క॥ అల్లనఁజని రంగస్థల। మల్లంతటఁ గాంచి కాంచి కాంచితఘంటా
వేల్లన్మణి కటికార్భటుల్। బల్లకిడిగి పల్లవోష్ఠి పదచారిణియై.

సీ॥ జెత్తమెత్తి రుమాలు బిగివెక్కఁగట్టిన హొగ్గడుల్ కైవార ముగ్గడింపఁ
గడవన్నెయడపంబు గట్టిసావడచెక్కి శుకవాణి తెలనాకు చుట్టియొసఁగ
దోర్మూల రుచితటిద్ద్యుతులు తోరణకట్టు రమణుతిద్దటు చామరములు వీవఁ
గంకణక్వణ నిక్వణము జక్కిణిద్రొక్కఁ గరటియాన యొకర్తు సురటి విసరఁ
బిక్కటిల్లిన చనుకట్టు బిత్తరింప। కొలయలరిగ లిందుముఖు లండనొఱసిపట్టఁ
గడమ యుడిగంపుఁబడఁతుకల్ కదియ నరుగు। దెంచెఁ బాంచాలిరంగ ప్రదేశమునకు.

సీ॥ నెఱెపెట్టికట్టిన నిండుచెంగావిపైఁ గాంచికాఘంటికల్ కళవళింపఁ
గులుకుగుబ్బచఁటుంగు కొంగులో హారాళి లేమౌక్తికంబులు లెక్కకొదవ
వెలలేనిసరు లెంపులకమ్మ పంజుడాల్ తేటచెక్కులఁ బిల్లదీపులాడ
లలితసీమంతలలంతిమణిశ్రేణి వేణిశ్రోణీభర క్షోణిగు నియఁ
బాణినిరంద్రాణి కడియంపుటాణిపాణి। ముత్తియంబులు వెన్నెలమొలకలెత్త
మట్టియలు మోయ ఘనసామ్రాజ్య లక్ష్మి। రమణి రాణించె రమణీయరంగధరణి.

క॥ రాజు ద్రుపదుండు రాజ। ద్రాజన్య సమాజముల యథాస్థానములం
దేజమునసుంచి వారలఁ। బూజలు గావించె సదయపూర్ణ హృదయుఁడై.

గీ॥ అప్పుడొప్పులకుప్ప కకుప్పవిభులఁ। దప్పకంటటు ప్రభులఁ గందర్ప నిభులఁ
గొప్పకన్నులకెప్పలు విప్పికనుచు। నిప్పుపూదండఁ గొనినడల్ గుప్పళించె.

క॥ గంధవహ సఖసమీపగ। గంధాక్షత పుష్పధూప కల్పిత పూజా
బంధుర ధనురస్త్రముల సు।ధాంధఃపథయంత్ర మత్స్య మటుచూపిపడిన్.

శా॥ ఆవేళన్ ద్రుపదాత్మజుండు సహజాహస్తాబ్జముంబట్టి బా
హావిన్యాసమెలర్ప దిక్పతులతో నాడెన్ దొరల్ వింటిరా
యీ విల్లెక్కిడి యెవ్వఁడేని గగనప్రేక్ష్యోచ్చలల్లక్ష్యమున్
రేవిన్ బంచశరిన్ హరించినయతండే భర్త యిక్కొమ్మకున్.

శా॥ బాహాస్తంభ విజృంభమాణ బలశుంభత్కీర్తికిన్ జాపవి
ద్యాహంకార పరాక్రమక్రమణ దక్షారాతికిన్ ఖ్యాతికై
యాహా నేఁడిదె కేల విల్లుగొని లక్ష్యంబేసి పాంచాలిఁగొన్
బాహూత్పన్నన కిట్టిచో నెడలు డాఁపంజెల్ల దొక్కింతయున్.

మ॥ అనియాసల్ గనిపించనాడి ప్రభుచర్యల్ గాంచి పాంచాలి కి
ట్లనుదిగ్దేశ మహీశకోటి భవదీయఖ్యాత కళ్యాణ ద
ర్శనవాంఛం జనుదెంచెఁ గాంచితె జరాసంధాంశు మద్భూ సుయో
ధన దుశ్శాసన శల్యసాళ్వముఖ నేతల్ వీరు శాతోదరీ.

మ॥ ఇతఁడంగేశుఁ డతండు కేరళవిభుం డీరాజు చేదిక్షమా
పతి వీఁ డాహవదోహలాహిప మహాబాహాకఠోరాసి ఖం
డిత ఖండేతర గర్వధూర్వహనుఁ డీనేపాళుఁ డారట్టక
క్షితిపాలుండు విలోకనీయుఁడు సుమీ శీతాంశుబింబాననా.

శా॥ ఏరాజుల్ సరిసాటి సోదరశతం బిర్వంకలం గొల్వఁగా
రారాజు న్మరిచీరికింగొనఁడు నీరంధ్రాప్త సంపత్కళన్
రేరా జన్వయకర్తగాఁగల కులశ్రేష్ఠున్ గళాకోవిదున్
రారాజుం గనుగొంటె మానధనునిన్ రాకేందుబింబాననా.

శా॥ అర్ణోరాశిఁ దృణీకరించి వెలిచెట్టట్టిట్టు గావించి దృ
క్కర్ణస్వర్ణ పదాంగద ప్రియసఖుం గర్జించి యుద్దామ సం
పూర్ణోదారత నీడుజోడుగనఁ డీభూలోకచింతామణిం
గర్ణుంగంటివె వర్ణనీయుఁ డబలా కర్ణాంత నేత్రోత్పలా.

సీ॥ కాంభోజ భూభర్తఁ గంటివా కమలాక్షి వరహయారోహ రేవంతుఁడితఁడు
కాశ్మీరమహికాంతుఁ గంటివా కంజాస్య కుంకుమపంక భోగాంకుఁడితఁడు
గాంధార ధాత్రీశుఁ గంటివా గజయాన సప్తతంత్రీవాద్య చతురుఁడితఁడు
గౌళధరాధ్యక్షుఁ గంటివా కనకాంగి సంగీతవిద్యా ప్రచండుఁడితఁడు

కుంతలాధీశుఁ గంటివా కుందరదన। వదనఘూర్ణితపూర్ణిమా వరనశేందు
మందగమనా ద్వయీయా ధూయమానచమర। వాలహేలాచల త్క్రచప్రాతుఁడితఁడు.

క॥ అహితమహీతలధవజవ। సహితాహవ మహితబాహు జయధూర్వహునా
గ్రహగహన దవదహనునిఁ। మహామహునిఁగంటె వీనిమహిశాదహాళుఁ.

సీ॥ అకళంకవరపంక హరిణాంకహైమాంబు గంధసారము వాఁడు సింధునృపుఁడు
స్వర్గణాధినుతశోభి మృగనాభి శాదంపు గీరునామము వాఁడు కేరళుండు
ఫణిబృందకురువింద మణికుండలయుతంపు సిగతాయెతులవాఁడు మగధరాజు
కటిబద్ధపరిశుద్ధ పటసద్ధ కాంచన త్సరుకతారము వాఁడు దహళనృపతి
మంజుహురుముంజి ముక్తానురంజిచరణ। కంజమంజీర రుచివాఁడు కాశినాథు
కుంజరుఁడు మంజులామోద వంజులాగ్ర। కబరికావిభ్రమము వాఁడు గౌళపతి.

సీ॥ హిమభానుమేనల్లుఁ డితని లావణ్యంబు దలఁచిన మశకమాత్రమ్మనుమ్మ
శతపత్రదాయాదుఁ డితని తేజంబు ముందరను ఖద్యోతమాత్రమ్మనుమ్మ
చతురాననబ్రహ్మ యితనిపొక్కిటి తామరకుఁ బరాగాణు మాత్రమ్మనుమ్మ
నిఖిలప్రపంచంబు నిక్కమీతనిడొక్క ప్రక్కకుమెతుకుమాత్రమ్మనుమ్మ
మనుపఁబుట్టింపఁ ద్రుంపసమర్థుఁ డీవి।ఘుండు పదియాఱువేలాఁడు పిండునకు
నుండఁబోకమునఁ గడముట్ట కుండుమనసు। వాఁడువీఁడమ్మ యదువంశ వర్ధనుండు.

సీ॥ అనిరుద్ధుఁగంటివా యనిరుద్ధబలశాలి బాణకన్యా బహిఃప్రాణమితఁడు
బలభద్రుఁగంటివా కలభద్రఢిమసారు రేవతీ గుణవలీ జీవమితఁడు
ప్రద్యుమ్నుఁగంటివా ప్రద్యుమ్న కేయూరు రతికర్ణాశ్రుతివిధా రసికుఁడితఁడు
సాంబునిఁగంటివా కంబునిభగ్రీవు లక్షణాక్షేక్షణాపక్షమితఁడు
సాత్యకియితండు కంటివా సత్యకీర్తి। నర్తకీహస్తగళిత సంతానసూన
మంజరీకారితానంత మండలాంత। తారకుఁడు శౌరితమ్ముఁడో తరళనయన.

గీ॥ అనుచుఁదోడెచ్చరించఁ గన్గొనుచు రాఁగఁ। గనివిని యెఱుంగని విలాస నిధిని గాంచి
పొచ్చెమించుకలేని యమ్మచ్చెకంటి। యచ్చెరువునొంది మెచ్చెరాజన్యులను.

క॥ పాంచాలీచంచన్మణి। పాంచాలీ కనదురోజపాళింజూళిం
బాంచాలీ కృతకుకురా। ట్పంచల దృక్పంచరీకచయముచరింపన్.

సీ॥ జడవగుల్ కొనుచూపు జలదాంతచంచల యలనవ్వుచూడ్కి వెన్నెల
కెమ్మోవిపైదృష్టి కెంపుతోనీలంబు కుచయుగాపాంగంబు సుధరకమలము
మెఱుఁగారుపై వీక్ష మిహిరజాంబు చరంబు వలుదపొక్కిలి దిగి
జఘనావలోకంబు జగతినాఁటినయమ్ము చరణకటాక్షంబు పల్లవములు

లోచనానందమొంద విరోచన ప్రభాచణా చక్రవాళా చలాచలాస్థ
లీచలత్ప్రభులతను నారాచమైన। రాచకొమరిత పాంచాలి చూచునపుడు.

సీ॥ కోసలాధీశుండు మీసముల్ వడిగొల్పె నంగిచేతులఁద్రోచె నంగవిభుఁడు
జముదాళిలోఁజేయి సవరించెఁ గురురాజు శకభర్తచౌకట్లు చక్కదిద్దె
గౌళభూభుజుఁడు బాగాలకుఁ జైసాచె బంటుపైనొరిగె అంపాకనృపతి
చీరంబుతో బిఱ్ఱుబిగిసెఁ గాశ్మీరుండు దహళుంచు పూబంతి తావిగొనియె
శూరసేనుండు భుజములు చూచుకొనియెఁ। గుంతలములింతయొగదువ్వెఁ గుంతలుఁడు
చంచల దృగంచలములు పాంచాలిఁ జేరి। యించుకించుక మీఁదవర్షించునపుడు.

మ॥ ధృతిదూలింపని పార్థివుండు మరుబారింగాసిలంబోని భూ
పతి భూషింపనిరాజు మాన్యుఁడని భూపాలుండు చేతోగతిన్
నతిగావింపని మేదినీశుఁ డొకఁడైనన్ లేఁడు పాంచాల రా
జతనూజాతనుజాతనూతన విలాసప్రౌఢి సామాన్యమే.

గీ॥ కలజనంబుల తలఁపులో వలపుగరఁచి। కరువుగట్టిన బొమ్మ యీకలికికొమ్మ
ముజ్జగంబులు మోహాబ్ధి మునుఁగుటెట్లు। వనితపాంచాలియనిపించుకొనుటయెట్లు.

సీ॥ తులఁదూఁగు మౌక్తికంబులతోడ దంతముల్ లలితగాత్రము కల్పలతయొసంగఁ
బాలిండ్లు వెచ్చించు భర్మకటాహముల్ ధరదయచేయు నితంబతటము
తిలపద్మములనిచ్చెఁ దీర్ఘనముక్కు మో మంబరంబుఫలించు నసదుఁగొను
నతనాభిశోభి పున్నాగంబుగొమ్మను బృథుచామరము సమర్పించువేణి
యెంచఁదగునీవిరీవిఁ దేలించె నౌర। కాకయుండిన ఘనకీర్తిగలుగుటెటులు
పటుకిరీటంబుగల నరపతికిఁగాని। కొంచెగానికి దొరకదీకువలయాక్షి.

క॥ కడుమింటిపొల్కువిడుమీ। నడుమింతయుఁగానరాదు నఖములరేఖల్
నిడుమించు లీనుకన్నులు। నుడుమీనంబులకు నెక్కుడో యీ చెలికిన్.

క॥ చెవులారఁ బల్కుపల్కుల్। చవులా మకరందమునకుఁ జవులాదంత
చ్ఛవులాహా కుచములకో। కవులావర్ణించువారు కవులా చెలువన్.

మ॥ చంద్రాంతఃపురకామినీమణి విలాసంబుల్ విలోకింప మో
యింద్రాదిత్య భవావరోధమహిళా హేళాకళల్ చూడ మో
సాంద్రంపుం బసిపాపయల్లు నవలా సౌందర్యమీక్షింప మో
రుంద్రశ్రోణులు మందగామినులు లోయారుల్ సాటియే దీనికిన్.

శా॥ బయ్యారమ్ముల యిక్కయిక్కలికి నేత్రోత్ఫుల్ల విద్యుల్లతల్
వెయ్యారమ్ముల కమ్మఖింటిదొరకున్ వెచ్చించుఁ బొమ్మంచులం
బయ్యాడుందల మంచుఖిబముల సంబాళించుఁ గెమ్మోవి తా
లియ్యాఁడుందలమిన్న చన్నుగవతో నీఢాగిరీడాపళుల్.

ద్వితీయాశ్వాసము.

మా॥ ఘట్టాసంబుల డాలు మేలునగు మోమమ్మక్క ద్వక్కోణమా
త్స్టాలాపములాడు జేసనలతో నిష్టార చక్కట్టు హా
స్థిట్టు నడంగు మధ్యమనుచుఙ్ మూర్ఖన్యులర్థించి రా
ష్ట్రస్యమ్న సహోదరీమణికి నేరీసాటి నారీమణుల్.

శా॥ ఈ లావణ్యవతీశిరోమణి తనూహేలాకళావార్థిలో
నోలాడంగలవాని భాగ్యమెసుమీ యోగ్యంబు సాధ్యేతర
శ్యోలత్యం బెడలింపఁగూడనియెడఙ్ బ్రోద్దామసంచారి భూ
పాళింబోలి మదాళికుంతల వివాహంబౌదు మంచుం దొరల్.

ఉ॥ తట్టుకున మంచెడిగ్గుదార దట్టిబిగించఁగఁ జూచు రాజు దు
స్పటి కటిఁగట్టు పార్థివుఁడు ప్రజ్ఞలుపల్కుచుఁ గార్ముకమ్ము చెం
గిటి కరుదెంచి కాంచి విలుకైఁ గదలింపఁగనోడి గుండియల్
తొట్టుకతొట్టుకన్నఙ్ దిగులుదొట్టిన భూభుజుఁడన్యునయ్యెడఙ్.

మ॥ పటుచాపంబుఁ గదల్పు టెట్లు కదలింపంగూడుఁగా కెక్కు పె
ట్టుట యెట్టెక్కెడుఁగాక యాకసమునఙ్ డోలాయమానంబుగాఁ
జటులంబైన శరవ్య మేనుశరముల్ సంధించి త్రెళ్లంగ నే
యుట యెట్లంచొక కొందఱుండిరి నిరుద్యోగాత్త చిత్తంబులఙ్.

మ॥ జవసత్వస్థిర సంధిబంధుఁడు జరాసంధుండు గోరంత త
క్కువగా నెక్కిడి యుక్కుదక్కె పడియెం గోదండ దండాహతిఙ్
యవమాత్రంబు కొఅంతగా గుణము కొప్పందించి చేజాతితా
మవలం ద్రెళ్ళిరి శల్యనీల శిశుపాలాదుల్ ధనుర్ఘట్టనఙ్.

సీ॥ కఠినకోదండంబుఁ గాంచి దండముఁబెట్టి తిరిగిచూడక పోయె మరుని ఘనుఁడు
దీనితోఁగాడవేల పోనిమ్ము రమ్మని లాటుఁడోడ్కొనిపోయె భోజుఁడు
తమపట్టినాకని కీసమకట్టి వశపోని విలువెట్టిరనితిట్టి విరటుఁడేగె
విలుముట్టనేల రోఁతలుపుట్టనేల యీ యిలమెట్టరాదని యేగెనెవఁడొ
చాలుఁ బదివేలువచ్చెఁ బాంచాలిదొరకెనట్టెకదనేఁడు సుయోధనుండు
గుట్టుతోనని తనవచ్చినట్టి తెరువెపట్టె ఘోట్టాణంగూడి యాట్ట...

చ॥ బలదేవాదులు యాదవుల్ పదరినం బాంచాలి కొంచెంపువా
రలకు గూఢదు గూఢరూపముల గోత్రాదేవసంఘుంబు ...
పల నున్నారదె పాండవేయులకె లభ్యంబౌ వృథాయత్నముల్
వలదంచుఙ్ వసుదేవసూనుఁడు వడిఙ్ వారించెఁ జేసన్నలఙ్.

క॥ నీలశిశుపాల పౌండ్రనృ।పాల జరాసంధలోక బంధుతనూజుల్
చాలించి వెనుకఁదిగిచిన। వేళన్ దివిజేంద్రసుతుఁడు ద్విజసభ నెడలెన్.
క॥ వెడలి కడుఁబుడమి నల్లడ। గడగడఁగంపింపఁ గదలి కదళీకాండం
బొడిచియు కరివోలె వలగా। నడిచి నతుల్ చేసి ధనువునకుఁ జేసాచెన్.
ఉ॥ అక్కటు దిక్కటీరసటు దాహవతేజులు రాజులెల్ల వి
ల్లెక్కడ లేకయుండ ద్విజుఁడెక్కడ కార్ముక కర్మమెక్కడ
మ్మక్క యితండు విప్రకుల మాఱడిపెట్టె నటంచుఁ గొందఱే
యుక్కును లేక యిట్టిపని కొగ్గునెయం చొకకొంద ఱాడఁగన్.
శా॥ పూర్వాభ్యస్త శరాసనుంబలెఁ గరాంభోజంబునం బట్టి వి
ల్మౌర్వీధూర్వహనంబుగాఁగ నవలీలన్వంచి పంచాస్త్రత
న్గీర్వాణాస్త్ర శరవ్యమవ్యయగతిం ద్రెళ్ళంగ నేసెన్ సురల్
శర్వాణీశుఁడె యీతఁడంచు సుమవర్షంబుల్ ప్రవర్షింపఁగన్.
శా॥ వీనింగన్నది తల్లిగాక నరుఁ డుర్విం బుట్టినం జాప వి
ద్యానైపుణ్యము లిట్టులుండవలదా యారా భుజాగర్వ మా
హా నిశ్శంకధృతిన్ సతేజుఁడు ద్విజుం డాభూభుజుండంచు స
చ్చానం గాంచు వియచ్చరోచ్చయము మెచ్చంజొచ్చె వివ్వచ్చునిన్.
ఉ॥ ఎంతటివన్నె దెచ్చె గుఱియేసి యితండు ద్విజన్మజాతికిన్
వింతయటంచు రాజులగణింపక తిట్టుచు గేలిగొట్టుచున్
గంతులువైచుచుం దలకుఁగట్టిన చెంగెగవైచి పట్టుచున్
గొంతులురాయఁ గోయనుచుఁ గూఁతలు వెట్టిరి గ్రామ్యభూసురుల్.
క॥ మనలో మనమిటు పొరిచూ।పున నుండిన నుంటిమేకముగ నుండినఁ గుం
భిని యేలమెయిని భృగురా।మునిఁ దిట్టిరి శ్రోత్రియోత్తములు ముంగోపుల్
ఉ॥ ఆసమయంబునం దజహయాసమయాన యొయారిరంగ సం
వాస వసత్ప్రసన్నముఖవాసవసంభవు సాయకాసనా
భ్యాస నవప్రభావ వృషభాసన శాసనవాసనాభరున్
ద్రాసవదామకంబు మెడపైసవరించి వరించెఁ బూజలన్.
శా॥ పాంచాలాత్మజ పాండునందను వరింపంగాంచి మన్మెల్ల రాఁ
బంచెం బంచనవాఁడు చుట్టుముబలెం బట్టిన్ సమర్పింపక
భాగించ వ్వంచలలక్ష్యమేయుమని మాయల్ పన్ని కన్నెం బ్రసా
దించె న్విప్రునకంచు నాగ్రుపనుపై దిగ్రాజు లత్యుగ్రులై.

శా॥ రాజన్యార్థముఁ గొట్టి పట్టణము చూఱల్వట్టి రాజ్యంబు వి
భ్రాజద్వైఖరిఁ గట్టికొన్నఁగద కోపంబాఱుఁ బాఱుండు దో
స్సైన్యం జేఁది తలోదరింగొనియె భూదేవుండవధ్యుండు ని
ర్వ్యాజుం డేలతఁ డుండ నిమ్మని రణవ్యాపార మేపారఁగన్.

క॥ పాంచాలరాజుఁ గదిసినఁ। జంచలపడి యతఁడు విప్రసభ మఱుఁగుచొరం
గాంచి ద్విజకోటి నిజబాహాంచిత దండంబులెత్తి యనికిం దొడరన్.

ఉ॥ కన్వడి నవ్వుచుం బలికెఁ గాంచనగర్భకులోద్భవాళితోఁ
జిన్నలు మీరు సాఁపుసురె శిష్యునిఁ జూడుఁడు క్రొవ్వెదల్వెడన్
విన్నవఁ గ్రొవ్వెదం గల యశేషవిరోధుల యాశిరోధులన్
జిన్నసుఁ జువ్వరించు ననుఁ జెంతలఁ గన్గొనుఁ డుండ దుండగన్.

క॥ అని కాంచి యనికిఁ గొంచక। చనుదెంచిన కురుబలంబు శతముఖజుఁడు వి
ల్గొని నిలిపెం గోపాటోప నటత్ఫణిబృంద మానకు బడనికవోలెన్.

క॥ గాఁ బేచి మొనసి చండిమ। గండిమవిక్రమము వాఁడు గాఁడనఁగా ను
ద్దండతరు వెత్తి మారుతి। దండధరుం డనఁగ దండ దాల్చెనునంతన్.

క॥ బలభిన్నందనునకుఁ గురు। కులతిలకున కపుడు పోరు ఘోరంబైనన్
దలవడకఁ బఱచెఁ బరచయ। మెలుఁగెలుఁగున్ జేసి రెడ్డియెలుఁగునటంచున్.

శా॥ తాలోత్తాల ధనుర్ధరుఁడు నరుడండండంతం జెంత నేతెంచు దో
స్సాలాంకుండు మరుత్తనూభవుఁడు లక్ష్యం జేసినం బోవు న
ప్పాలాశాంగుఁడు ధర్మజుండు కవలప్పాద్యాశ్వనుగుల్ సుమ్మనం
దాలధ్వంసకు శీతలోక్తికలరెం దాలధ్వజుం డయ్యెడన్.

క॥ త్రిజగన్నుత బలమాద్య। ద్భుజునకు దుశ్శాసనునకు ద్రుపదసుతునకున్
విజయునకుఁ గర్ణునకు వాయుజునకు శల్యునకు ద్వంద్వయుద్ధంబయ్యెన్.

మహాస్రగ్ధర॥ నరుఁ డాఁకెం గర్ణుఁ డంతం దరణితనయునిం డాఁకె గాండీవి తద్దు
ర్ధరదోర్దండాగ్రజాగ్రత్కఠినధనురితాస్త్రంబు లభ్రింబు గప్పెన్
నరుండొప్పెన్ శౌరిఁ గప్పెన్ ఖగములవిడుపుం దప్పెనప్పార్థు కుష్య
చ్ఛరధారల్ చేరి వారింపఁగ వసమరి భాస్వత్తనూజుండు పల్కెన్.

శా॥ అంభోజాప్తతనూజు తోడ నని సేయం గార్తవీర్యారి దో
స్స్తంభధ్వంసి పురారివైరి రణవాంఛం బట్టి కేల్గట్టి మా
న్యాంభీసంభవు మ్రోలఁ బెట్టిన ప్రవీణుండే యెుయన్యుండు త
ద్గంభీరాస్త్ర నిపాత మోర్వఁగలఁ డే ధాత్రీబుధగ్రామణీ.

ఉ॥ నీజగవిటినేర్పునకు నీభుజశక్తికి నిచ్చ మెచ్చితిం
జాజయశీలనానరుఁడు సూతజ చెప్పిన వారిలోన నే
రాజను గాను విప్రుఁడను గానకు రాజనటన్న నగ్రభూ
తేజము జేయమంచు సవిత్ర్య ప్రియనందనుఁ డేగె వెన్కకున్.

సీ॥ అనిలనందనుఁడు శల్యుని మొగంబై చెట్టుపడవైచి చూరఁబాఱి పట్టుకొనిరా
పట్టుపోఁదట్టి యబ్బల్లిదుండల్లటు బిల్లమీఁటినయట్లు భీముఁజిమ్మె
చిమ్మితేనని భీమసేనుండు దృఢముష్టిఁ దప్పించుకొమ్మని గుప్పెలొత్తు
లొత్తుగ్రుద్దిన నింత సొమ్మసిల్లక మద్రభూభర్త చనుమరఁబొడిచె వార్పె
పొడుపువిడుపును గెంగేలియడఁపు గడఁపు
నిడుపు గుఱుచల నడుపురా మడుపు లెంచ
జడుపు లెంచని తోఁడెటి. డుప్పు మేటి
మాత్రియన్నయుఁ జెనఁగి రున్నిద్రపటిమ.

క॥ వడముడి శల్యునఁ దొడిఁబడఁ। బుడిసిటి పట్టుగను బట్టి పుడమి వడఁకన్
బడవైచిన మొడనొడలన్। గుడిగొను దమ్మతఁడు తుడుచుకొనుచుం జనియెన్.

ఉ॥ భార్గవుఁడుం గిరీటియును భర్గుఁడె కాకల భానుసూనుతో
మార్గణమేయుచోట మతిమానుసులే బలిభీమసేనుఁడున్
దోర్గతశీరుఁ డొక్కరుఁడె తూఱిపెనంగఁగ శల్యుతోడ నీ
శార్ఙ్గటి మించిరెవ్వరొకొ యంచు సుయోధనముఖ్యులాడఁగన్.

శా॥ అన్యావార్యములైన కార్యములు చేయంబూని పాంచాలరా
ట్కన్యారత్నముఁ బత్నిగాఁగొనిరొ లక్ష్యంబేసి యీభూసురుం
డన్యార్థంబులు మానిపొండనుచుఁ గంసారాతి వారింప రా
జన్యానీకము లంతట న్నిజనివాసక్షోణి చేరందగన్.

॥ అట్టి హరిపట్టి కోలం। దొట్టున యంత్రంబుపడిన దొరలాత్మధరల్
మెట్టిరి పుణ్యము చెల్లిన। పట్టున నుడురాజి పుడమిఁబడిన కడంకన్.

॥ అక్కముక్కర పదిలమోయమ్మ కమ్మ యొ… గవదకట్టింతగట్టు
బొట్టుజతనంబు ననుజ…కఁ బెట్టుకొమ్ము … నడిచిరి చేడెల్ల.

మ॥ వనజాక్షీకుచఘర్ష హర్షరస … ఘ్రాం
చన భూషాహృతి గూఢసంచర … బశ్వభి
స్వనదన్యోన్య తనూపగూహనవలత్సంస్పర్శి సమ్మిశ్రమ
జ్జన సమ్మర్దము మద్దళాద్యసిన దాస్పష్టోక్త మిష్టార్థమే.

శా॥ ఈపాళై బున సిల్లమింతయన మీరే వైష్ణవుల్ నేఁటికిన్
వ్యాపారాములు తత్వవాదు లదయుత్ పాపాస్వయంపాకమే
లాషల్లైఁ గలదన్న మందరుబుధుల్ యజ్వల్ విధూతక్షుధన్
జేజే పేరెద మూఁకంచుఁ బ్రజజాతిన్ విచ్చు మొగ్గైవడిన్.

సీ॥ విభవము లెల్లఁ జూచితిమి వేడుకదీఱ దిగంత రాగత
ప్రభుకరంబుఁ గాంచితిమి బత్తెము చెల్లెను గుట్టుతోడ నేఁ
డభిమత మాత్మదేశముల కందఱ మేగుటయంచు భూసురుల్
రభస లసద్గతిం దమపురంబులు చేరఁగ వచ్చిరంతటన్.

ఉ॥ తెచ్చిన చల్దికూళ్ళతిని తిత్తులబియ్యము గార్చి కాసులన్
వెచ్చమొనర్చి వక్కలును పీటెము చేసియుఁ గోకమాసియున్
వెచ్చనినీళ్ళవాసి పాదివేసియు జానపదోచ్చయంబు ము
న్వచ్చిన యబ్బవోఁ దిరిగివచ్చె హటూహటి నూళ్ళు చేరఁగన్.

క॥ అక్షణముఁ జనిరవల బుధ భుక్షిత నూభవులు ద్రుపదపుత్రీమణితా
క్షిక్షాశన దీక్షాదళ నక్షమ నిజభాగ్యలక్ష్మి నావెనుదగులన్.

శా॥ కావేరీసరిదంతరాళ పులినక్ష్మామధ్య విధ్యంతరా
ధ్యావాసానత కృత్తివాస కృపణార్త త్రాణ లోలానుకం
పావాలా తపనీయచేల రవిచంద్రాజ్ఞాలయాలంకృతే
క్షావక్షా సరసీరుహాక్ష గజరక్షాదక్ష దీక్షానిధీ.

క॥ దైవతకులక తీరవ దైవత గాంధార తాన తతగానకళా
కోవిదవైరించని నానావైపంచి ప్రపంచనమితశ్రవణా.

పృథ్వి॥ జటీకృతపటీపతి స్వప్నుదు సాదపాదచ్ఛటా
పటీకృతఘటీ కుచద్వితయ గోపకన్యాఘటా
ఘటీకృతఘటీ కవత్పతి విధాతృ సంధ్యానటా
నటీకృత పటీరజిన్మధు బిభేదకీర్త్యుద్భటా.

గద్య॥ ఇది శ్రీమద్రామభద్ర భజనముద్ర కవిపట్టభద్ర కాద్రవేయాధిప వర సమాగత సరససారస్వతలహరీపరిపాక కాకమాని ప్రబోధబుధకవి సార్వభౌమపౌత్ర రామలింగభట్టపుత్ర కౌండిన్యగోత్ర భాగధేయమూర్తి ప్రణీతమైన పాంచాలీ పరిణయంబను మహాప్రబంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

పాంచాలీపరిణయము.

తృతీయాశ్వాసము.

క॥ శ్రీరమణీ హీరమణీ। భారమణీయాగ్రనఖర భరితకపోలా
భూరితర భూరిచేలా। శ్రీరంగవిమానశయన శీతలనయనా.

వ॥ అవధరింపుము జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె.

మ॥ తులసీమృత్తిలకన్ విశుద్ధదశనన్ దోరంగుళీ కాశికా
స్థలముద్రాంకిత తామ్రముద్రికఁ బ్రభాతస్నాతఁ బశ్చాల్లగ
త్ఫలితశ్యామశిఖన్ బురాతన పరితక్షౌమ లంబచ్ఛ్రవ
స్స్థలవర్ష్మవ్రతతంతుఁ గుంతిఁ గని వాంఛన్ మ్రొక్కిరంతన్ సుతుల్.

వ॥ మ్రొక్కి యక్క యొక్కభిక్షంబుఁ దెచ్చితిమనఁ దత్క్షణమ దక్షిణదిగ్రక్షతనయా
క్షోణిరాణించు నప్పద్మదళాక్షి మీరేవురు నుపయోగింపుండని పుండ్రేక్షు
ధర్మసామ్రాజ్యలక్ష్మి నాఁబశ్చిమక్షితి నీక్షింపందగిన యరవిందాక్షిం గటాక్షించి
ధర్మభీతయై మాత ధర్మతనూజాతున కిట్లనియె.

శా॥ కంటే కన్యకయా తెఱుంగకయ భిక్షంబే పురం బంచుకొం
దంటి న్నాపలుకింతతప్పకు మదీయాజ్ఞన్ విడంజాల ది
ట్లుంటేనన్ ధరనవ్వునన్న యమజుం డయ్యర్జునుంజూచి కై
కొంటోప్పన్ సతిఁదెచ్చు నీకనుటయున్ గోత్రారిజుం డిట్లనున్.

క॥ కొండికవారికిఁబెద్ద లుం। డుండఁగ సతిఁ బెండ్లియాడు టుచితమె మీరే
కొం డిఁదతీయనుమతమిది। యొండొకపలుకేల యనుచు నుండెడువేళన్.

ఉ॥ అండజరాజయాన వదనాబ్జముపైఁ గుచకుంభపాళిపైఁ
గండతలంబుపై నెడఁదకన్నులపైఁ గబరీభరంబుపైఁ
బాండుతనూజపంచక మపారకృపారస మానసంబు దృ
క్కాండమువంచెఁ గంజభవు కట్టడ దప్పనె యెట్టివారికిన్.

సీ॥ అటుల చపలాక్షిపై మోహమైనగురికి। నేకమగు బెంచి మనమిందతిందుముఖి వ
రింత మిది వ్యాసునానతి యింతెయనుచు। నన్నతమ్ములతో నాడునవసరమున.

క॥ ముసలాయుధకరుఁడును మరి। కిసలాయుధగురుఁడువచ్చి కృపఁగనిరి సమి
ద్వ్యసనాభ్యసనారిజన। శ్వసనగ్రసనద్విరసన సమభుజు యమజున్.

సీ॥ కని తెలింగించుకొని ధర్మతనయునకును। గుంతికిని మ్రొక్కి భీమఫల్గునులఁ గౌఁగి
లించిమాద్రికొమాళ్ళ దీవించియున్న। రామకృష్ణులతో ధర్మరాజుపలికె.

క॥ కుశలమా మీకు బాడబగూఢవేష। భూషణాలంకృతుల మమ్ముఁ బాండవేయు
లకట యేరీతిఁ దెలిసితి రన్న నగుచు। ధర్మసూతికి నందనందనుఁడు పలికె.

సీ॥ క్షత్రియతేజము ల్తెలియఁజాలరె ధీనిధులైనవారు భూ
మిత్రిదశాకృతుల్ గులితె మీగులు తేయులై తెల్పఁజాలెడిన్
భ్రాంతిఁ బ్రభూమరేఖలు ధనంజయుఁ జూపవె యా ధనంజయు
క్షాత్రమె బైలుచేసెననఁగా యమసూనుఁడు హర్షితాత్ముఁడై.

మ॥ కరటింగాంచిన తండ్రివీవ ధృవు దక్షారాహితక్షీణున
క్షుడుఁగాఁ బట్టముగట్టినట్టి యజహాతాత్కారుణ్య పాథోధి వీ
వరిపూర్వస్మరణార్థికిచ్చు దొరవీవా నాఁటికేన్ నేఁడు నిన్
గరుడస్యందను నందనందను ఘనుం గంటింగదా మాధవా.

క॥ ద్వారకయెక్కడ ద్రుపదుని। యూరెక్కడ యూరిలోన నొకకడఁ గుం
కారాగారంబెక్కడ। యీరరు దెంచుటకు భాగ్యమేమందు హరీ.

సీ॥ కడుఁజిక్కియెక్కడెక్కడమొ ఆ పెట్టునోయని యక్కడిదెకదా హాళినీకు
పట్టియెన్నఁడు బంటుఁగట్టి కొట్టించునోయని యక్కడిదెకదా కనికరంబు
రిప్పుఁడైనను విపత్తులెపు డడ్డపమువాకోయని యక్కడిదెకదా యాదరంబు
తలిదండ్రిప్రాపులో దాసుఁడెంత దలుసో యని యక్కడిదెకదా యమితకరుణ
తనులతాయాసమెంచెదో తనవు దాఁచు
కొనెదొ యీగికిఁగొంకెదొ కొసరసడెనొ
కొలువ గొలిచిన మది నమ్ముకొన్న నిన్నె
యన్యులఁదలఁతురె రక్ష కంబుజాక్ష.

క॥ మాతండ్రిగులు తెలుంగుడు। మాతల్లి వితండ్రివైన మాధవమాకేన్
భ్రాతవు నేతవు హితసం।ధాతవు గద యాదవాభ్యుదయకర హృదయా.

వ॥ అని యని వారితోదితఖునియై కని యాతండు కొనియాడిన,

సీ॥ లక్కయిలుచెంత నొక్కింత మొక్కవోక। పెక్కసపుఁగౌరవులనెల్ల లెక్కగొనక
కన్యఁగైకొంటి రిఁక మేలుగలుగునను చు। నతనినూర్చి సబలుఁడై యరిగె శౌరి.

ఉ॥ అ తట నందనుం బిలిచి యాద్రుపదుండు కుమారిఁ గొన్నవాఁ
డెంతటివాఁడొ పేరు కులమెయ్యది యో నెలవెద్ది యొక్కొ యా
వింతయుఁ గాంచిరమ్మనుచు వెంటనె పంపినఁ గుంభకార గే
హాంతముఁజేరి వేఁడెలిసి యాతఁడు గ్రమ్మఱి తండ్రికిట్లనెన్.

శా॥ వారయ్యెద్దలుఁ గృష్ణఁగూడి ఘటకృద్వ్యాపాప్తులై యొక్క వృ
ద్ధాచత్నంబునకుం బ్రణామమిడి రంగజ్ భూసురశ్రేణికిన్
గోరాంతగుంఠనపం జతుర్ద్విజులు ఖిత్తుంజెత్తితే నేర్చుగన్
వారెల్లన్ భుజియించి కూర్కిరచటన్ దర్భాజినశ్రాంతులై.
క॥ గోత్రామరులో క్షత్రియపుత్రులో కావలయు నల్ల భూసురవేషుల్
ధాత్రీశ యితరజాతి చరిత్రులుగా రుక్తిరూపరేఖలుచూడన్.
సీ॥ ఇప్పపూరాజనాలింతమెచ్చని మచ్చెకంటికాబిన్నాలవంటకంబు
పళ్ళెరంబిసులోనె పాయసత్యము చేయు కలికికాయిండటి కడలుకుడుపు
చెంగల్వవిరిశయ్య నంగమొత్తుటకుల్కు బిబ్బోకరాశికాదబ్బపాన్పు
మణులయొడ్డాణం బమర్చిన బరువెన్న కన్నెకాయార్వులు కాళ్ళమోపు
బాపురే విధియంచేయుపడని కాపురము విలోకించి పాంచాలిప్రాపుగాంచి
సంచలించెను మామకస్వాంతవీధి। చెలువభాగ్యంబు దేవరచిత్తమధిప.
శా॥ అంచుంబల్కుఁ బురోహితుంబిలిచి జాత్యాకుల్ విచారించి ర
మ్మంచుంబల్కిన ధర్మజుంగని యతం డాశ్చర్యచర్యన్ తవి
యాంచద్రూప మెఱింగివచ్చి ద్రుపదక్ష్మాధ్యక్షుతోఁ జెప్పినన్
జంచద్ఘోటరథంబు లేర్పఱచి ధృష్టద్యుమ్నుఁ దోడ్తెమ్మనన్.
ఉ॥ ఆతఁడు తీవ్రయత్నమున నచ్చటికేగి పరేతరాట్తనూ
జాతుఁ గాంచి యానృపుఁడొసంగు సపర్యలకుబ్బి పార్షద
క్ష్మాతలనేత రమ్మనిన చందముఁ జెప్పిన మాతృభామినీ
భ్రాతృపరీతుఁడై నగరిపజ్జకువచ్చె రథాధిరూఢుఁడై.
మ॥ అలఘుప్రాస శరాసధారుల యుగవ్యాయామ బాహాయుగా
ర్గళులన్ లోహకవాటగాఢతర వక్షఃపీఠులై శాల్య ని
ర్మలరేఖాఘనులన్ ఘనాంగ సుషమాపూర్ణాంగులం బాండవే
యులఁ బాంచాలుఁడు చూచి బాహుజులెయం చూహించె నేతేరఁగన్.
చను దెంచి యిటులు కుంతీతనయులు తనయొద్ద రాజతనుజోచిత పీ
ఠిని నిశ్శంకతఁ గూర్చుండినవారికి ద్రుపదుఁడిట్లనియెఁ బ్రియమెసఁగన్.
శా॥ అయ్యా మీరలు బాడబాగ్రణులొ బాహాజన్ములో ద్రౌపదిన్
దియ్యంబొడి వరింపఁగా వసుధకే తేఁజూచు నాదిత్యులో
మీయూరుం గులగోత్రముల్ తెలియ కీమీనాక్షి నుద్వాహమేఁ
జేయంజాలనటన్నఁ బాండుతనయ జ్యేష్ఠుండు తానిట్లనున్.

తృతీయాశ్వాసము.

వియ్యమునకుంతి ధర్మజుఁడనే నితఁడగ్ని సుహృత్తనూభవుం
డియ్యన యింద్రసూనుఁ డలయిద్దఱు మాద్రికొమాళ్ళు మున్నమా
యయ్యను పాండురాజనఁగ నారసినాఁడవె యిప్పిమాకతల్
వియ్యములియ్యకానా సనిలేదొ తలంపుఁడుమాటలేటికిన్.

అనిపలికినఁజెవులకు సుధ।గనిచినికిన యట్టులైనఁ గాంపిల్యవిభుం
డనుమోదలహరి విహరిం।చెను హరిహరియనుచు వారిసేమము గనుచున్.

లక్కయిలుపక్క నొక్కరుఁ। జిక్కక యిక్కుంతితోడఁజేరితి రేటులీ
దిక్కనకని ధర్మజుచే। నక్కథవిని నిందచేసె నక్కురురాజున్.

ఆపాడనతఁడు సైరిభ। వాజి వజీరుని తనూజునగ్నిత తేజున్
బూజించి కొన్నినాళ్ళకు। రాజన్యులు కొలువ ధర్మరాజునకనియెన్.

ఖండలనందనుఁడీ। రేఖాఖనికన్యకాబ్జ రేఖానిటలా
రేఖాశిఖామణికిఁ బతి।యైఖేదంబడఁచె మోదములవియెపొగడన్.

చామరము। స్వయంవరానులబ్ధలబ్ధవర్ణవర్ణనీయ ను
త్పిప్రియాత్మజాత నర్జునుండు పెండ్లియాడునాఁడనన్
వయోధికుండనేను వాయునందనుండటుండఁగా
నయుక్తమింద్రభూవివాహమంచుధర్మరాజనన్.

తన ద్రుపదుఁడగ్రజులు మీరలైనఁ బెండ్లి
యాడుఁడన నేవ్వరమును గల్యాణమాడు
మత్తలోదరి మాతృవాక్యంబు కులగు
రూక్తియును నిట్టిదిదెమాకు నుచితమనిన.

బహుభార్యలొక్కరునికి। న్సహజంబగుఁ బెక్కుమగలు [illegible]
[illegible]హితంబగునా యదియే। మహిలో లేదనుచు ద్రుపదమహి[illegible]

పలికి లౌకిక వైదికప్రకట ధర్మ। తత్త్వవిదుఁడవు ధర్మ[illegible]
నీనుడువుతప్పదెల్లి యీవేనుఁగుంతి। యును విచారింతమని [illegible]

ప్రొద్దుముద్దుకొమార్తె పురిటింటిపసిబిడ్డ భరతాన్వయప్ర[illegible]
పాలిఁగబ్బపుంబల్కుబడి చిక్కుదీర్పరి గారుడాదిపురాణ[illegible]
రాచబాపన చివ్వరవ్వముమ్మనుమండు శుకయోగి వర[illegible]
తొలుకాఱు మొగులు క్రొండలుకు మేనిమిటారి యటిపిరింగ[illegible]
కేలుకెందమ్మి దండంపుఁగోలవాఁడు
నటులకటిబద్ధపటుకృష్ణశర్మగిర్మ

లాంబర పరాయణుండు బాదరాయణుండు
కరుణఁజనుదెంచెఁ బాండవాగ్రజునికడకు.

గీ॥ ఇట్లుచనుదెంచు మునికెదురేగిమ్రొక్కి। ధర్మతనయాదులర్ఘ్యపాద్యంబులిచ్చి
రత్నపీఠిక నిలుపువారలను గుశల। మరసియున్నంత ద్రుపదుఁడిట్లనియెమునికి.

చ॥ పలుకుశిలాక్షరం బుచితభాషణుఁ డీయమనందనుండు నేఁ
డిలసతి నేవురుం బరిణయించెదమంచువచించె ముజ్జగం
బుల నడవళ్లెఱుంగుదురు ప్రౌఢలు మీరిటువంటివర్తనం
బిలఁ గలదేని తెల్పుఁడన నిట్లను ధర్మజుఁడండఱున్వినన్.

క॥ నగవునకుంగలనైనం। దగులునె మామకరసజ్ఞదప్పంబలుకుల్
తగవిదిమాకేగురకుం। జిగురాకుంబోఁడిఁ బెండ్లిచేయుటయొప్పున్.

క॥ మును గౌతమఋషికన్యక। తనను తపోగతివరించెఁ దగనేడ్గురన
ట్లనె దాక్షాయణియను ముని। తనుభవతా భార్యయయ్యె దశపురుషులకున్.

క॥ గురువులలో జనయిత్రియె। పరమంబగు గురువు జననిభాషణమె నిజం
బరయ వృథసేయరాదన। ననవరునకు ననియె ద్రుపదనందనుఁడంతన్.

శా॥ సత్యముగాఁగ ధర్మమువిచారముచేయ నశక్యమేరికిన్
నిత్యవిధిజ్ఞుఁడార్యగణనీయుఁడు గానఁ ద్రిలోకవంద్యుఁడీ
సాత్యవతేయుఁడీయన వచస్థితివంక శుభంబటన్ననా
ప్రత్యవతంస మాద్రుపదగ్రామణి కిట్లను నప్పుడొప్పుగన్.

ఉ॥ కుంతియు నేలతప్పఁబలుకున్ యమనందనువాక్యమేల యొ
క్కింతయుఁజుల్కనౌ జగతి నిద్దఱిసుద్దియుదేవతావరం
బింతెకుమారి నేవురకు నిమ్ము దిదైవకృతంబటంచు నే
కాంతగృహంబుచేరి యితిహాసము చెప్పఁదొడంగె నత్తఱిన్.

గీ॥ తొల్లి నాలాయనియనంగ దొరయునింద్ర। సేనసతియస్థిచర్మావశిష్టకష్ట
తనునిఁబతిఁగుష్ఠరోగి మౌద్గల్యువృద్ధుఁ। దగభజించుఁ దదుచ్ఛిష్టమొగిభుజించు.

గీ॥ అంతనొకనాఁడు నిర్మలస్వాంతమౌని। మౌళిభుజియింపఁ బాత్రలో వ్రేలుదునిసి
పడినమది నీసడించక కడకుఁదిగిచి। వైచి భుజియించె నప్పతివ్రతలతల్లి.

క॥ భుజియింపఁగఁ గనుఁగొని ముని। నిజభక్తికిమెచ్చి యెద్దినీకిష్టంబో
గజగామినియిచ్చెదఁగోరుమ్ము జగమ్ము నుతింపనన్నముద్దియపలికెన్.

గీ॥ నాథ నీయందు భోగేచ్ఛ నాకుఁగలదు । హేయరూపాకృతులు మాప కిక్షుచాప
రూపసంపద సొంపుదార్కొనఁగఁ గోర్కి। దీర్పుకందర్పకేళి నీనేర్పుకలిమి.

మ॥ పరమానందకరంబధః కృతపరబ్రహ్మాం బసారీకృతా
జరసప్రాట్పద మాహాత్మ్యతద్రవిణ చంచల్లాభలోభంబు శం
కరవాగ్వ్యాన్యము సర్వసమ్మతమ నేకప్రాపితానీకమా
సురతంబెవ్వరికెట్టిఁ జేయదిదియే సుమిస్రష్టమాత్మేశ్వరా.

క॥ హృదయేశునిండు కౌఁగిట । వదలని మదవతికివయసు వ్రాలదు రతిరా
ట్ప్రదనంబులేని ముదితయ। ముదియుటయెంతయ్యు సకలమునికులతిలకా.

ఉ॥ సిద్ధరిచేత సేతయిడుగళ్ళ నఖాంకము నాభినామముక్
సిద్ధప్రమోపి కెంపు జిగినిచ్చలపుం గుతికంటు కెంపుసొం
పద్దముచూచి చొక్కు ముకురాననభాగ్యమె భాగ్యము క్కెడక్
ముద్దియపాన్పుపై నవలిమోమిడి త్రెళ్ళుటలేటిభాగ్యముల్.

గీ॥ తనవనిముని నాలాయని। కనువగునని యేనురూపులంది సహస్రాం
శుని తేరుపయిం జనిచని। వినువాఁకం గ్రుంకి మేరువిహరణరతుఁడై.

సీ॥ ఒకనాఁడు క్రీడించు శకునేడుదిత చారుతరసు మేరున మేరు తరుతటముల
నొకప్రొద్దురతిసల్పు సకలద్రుమచ్ఛాయ మలయాద్రి వలయాద్రి మహితగుహల
నొకవేళవిహరించు సికతాలయోత్తాల హిమశైల సుమసాలసముదయముల
నొకప్రొఁటు సుఖియించు శుకఘోటుబలచూతకులనీత కలధౌత కుధరతటుల
నటులితర గంధమందరాచల పటీర।
కుటజ విటపిచ్ఛటాకుంజ కుటిలనిటుల
జటిలనిటిలాంఘ్రికుఁడు నటత్కుటిల చికుర
ముకురముఖిఁగామ సంగ్రామమునఁ గరంచె.

గీ॥ గహనబహుమహీధర గుహాకటకకటుతటుల। నిటులమార్గల్యమాని యయ్యింద్రసేనఁ
గూడికొని పెక్కువేలేండ్లు క్రీడసలిపి। యంతసంతుష్టుఁడగుచు బ్రహ్మత్వమెంచె.

క॥ పతియేగినతతి గ్రాఁగిన। సతిరేఁగినవలపుతోడ జాటినప్రీడక్
బతియోగము రతిభోగము। హితరాగము లేనిదాని కిట్లనివగచుక్.

శా॥ మౌద్గల్యానత వాలఖిల్యనుత నైర్మల్యా యహల్యాధరా।
చద్గల్యాకృతి దానదక్షతరవాక్సత్యాంఘ్రి సేవారతా
త్వద్గాఢాపఘనోపగూహన కళాదర్పానుకూలక్ నిశా
షిద్గాంశూత్కరముద్గర ప్రహరణచ్ఛిన్నాంగఁ గావింతురే.

వ॥ పఠఁతింబాసిన వానిమోముఁగను నప్పాపాత్ముఁడు స్వేసవిక్
మిడిమధ్యాహ్నము పైనమైకదలువానిస్విన్నమంచుండొక

ప్పుడు రామస్మరణంబు చేయనియసభ్యుండున్న చోనున్న య
జ్ఞమండుఁ గన్పడఁడాత్మదృష్టికనవా సన్మౌని సంక్రందనా.

చ॥ చందురుఁడంత నీమొగము చందమువాఁడని లోకులాడుటల్
వింమనుగాని చూచుటయు లేదెటువంటిదొయాస మాని సం
క్రందన డెందమాపక మొకం బొకయించుకయెత్తి నేఁడురా
కేందునిఁ జూడఁగావలసె నెట్టిని కన్గొననున్నదానినో.

ఉ॥ వింతకవుంగిలింతల నవీన గళధ్వని యెచ్చరింతలన్
దంతనఖక్షతంబుల నితాంత కచాకచి మైపెరుచిన్ శచీ
కాంతవనీనిశాంత శశికాంత శిలాతల కంతుకేళిగ
ల్గింతలు గొల్పు నాఁటితగులే మనసయ్యెడు నేమిసేయుదున్.

క॥ ఉపవనిమునివై శమివై। తపసివినై యనికిఁగనితొ తాపసలోక
ద్విపమాయని కృపమాయని। జపిరాయని వెదకి మదనశరబాధితయై.

ఉ॥ ఇంచుకతీపువింటికుదయించఁగఁజేసి గుణంబుచేతఁ బా
టించిలికోరి వాసనగడించి పటూనికి తెక్కుచాలు గ
ల్గించితినం చయోసుదతికిన్ మదిలేని భయవ్యథలల్ సమ
ర్పించెను కన్నవారలకు రెండుదలంతురె భావసంభవా.

ఉ॥ కేవలనిష్ఠురప్రథన కేళిమెయింబురుషాగ్రగణ్యులం
గావక నాంపఁగావలయుఁగాక యకారణవైర మబ్జరే
ఖావరకంఠులన్ దలిరుఁగత్తులఁ గుత్తుకఁగోసె నెత్తుటల్
దాగ్రివెడువాఁడవీవు నొకరట్టడిబంటువె సూనసాయకా.

క॥ గాంగేయాంగులవిలుపేఁ। కంగొని తెరవాటు గొట్టఁగాఁ గఁదనేఁడో
యఁగభవభువనమున నొక। భంగిఁ దొరవై తిపీవు ప్రద్యుమ్నుఁడవై.

క॥ ఉడుపతి హిమఘృణిచేబలెఁ। దడిపొగ్రితన్ గొంతుగోయు తగవెటిఁగితివో
కడుమెత్తని తలిరాకులఁ। బడఁతుల మెడగోసెదీవు బాపురె మదనా.

క॥ రూపైతెపెటులనోయి ని।శాపతి దోసాకరుఁడవు జైవాతృకతన్
బాపీఁరాయువను నా। లాపము లెల్ల నిజములయ్యె లలనామణికిన్.

క॥ సోముఁడనంధకవైరి న।హా మృగలాంఛనుఁడననియు నంభోజముఖీ
స్తోమము పైబయకాలో । డ్డా మతఁగనిపించెదీవు ధవళమయూఖా.

గీ॥ విషము గ్రక్కంగఁ జూచెదవేసశిఖి। నీభుజంగుండననంచునో నీరజారి
యైనహరివాదుగాక నీయాటపీడ। నగునె యండజరాజ యానాంగణమున.

గీ॥ కేటిం దాఁచుకొనవా ము।న్నీట నుండ యాడలేదొ నిను ద్విజరాజం
చేఁతకేఁ బలుకఁగ గోకా। ఖేటక పాటవ కిరాటకేసరివి శశీ.

శా॥ సాయంసంధ్యకు రావొకప్పుడది నష్టంబైన మధ్యాహ్న సం
ధ్యాయోగం బొకయింతలేదెకద ప్రాతస్సంధ్యకుఁ సింధువుఁ
డాయంబోయి మునింగి పైటఁ గనుపట్టంగాన మేమీ తమీ
నాయూష న్నియమంబులేను ద్విజరాజత్వంబు నీకర్హమే.

సీ॥ కామికల్యాణహరుఁడు చక్రద్విజాప। హరుఁడు గురుతల్పగుఁడు సురాహారకర్త
మఘసహితానుగుఁడని నిన్ను మనుజు లాడి।కొనరె పంచమహాపాతకుఁడవు చంద్ర.

శా॥ గాటంపుం జనుదోయి నాభికుహరీక్రమోరువుల్ నీకయో
పాటీరాగమొ పంకజాకరమొ రంభాకేళి కాంతారమో
తాటంకి న్యభిరామ గాత్రములపై ధాటీసమాటీకముల్
పాటింపందగవానె మందపవనా పాటల్యటజ్జీవనా.

ఉత్సాహ॥ కోకనద మృగీలలామ కోటికాసమీరమా
పేరు మడఁచనిమ్ము కలువతేనెవాసమీరమా
నీకుఁ గొమ్మయంగమింతె నిత్యవాస మీరమా
మాకు విన్నవించనేల మలయగిరి సమీరమా.

క॥ అనుచు రతిభోగములఁ దృప్తిగనక తన శ।రీరమంతట రోసి పరిత్యజించి
కాశిరాజను ఋషికిఁ జక్కఁగ జనించి। పెక్కువర్షంబు లయ్యెంటఁ బెరుగుచుండి.

ఉ॥ చక్కఁదనంబురోసి వనిచక్కటికిం జని కంజపత్ర యా
రక్కలరాయనిం దలధరించిన వేల్పుగుఱించి నిష్ఠ పెం
పెక్కఁ దపంబుచేయ యమహేతి మదాప్త సురేశ్వరాశ్వినుల్
చొక్కి నిజాంశజప్రమద సుమ్మనిరంత భవాంతరాప్తికేఁ.

వ॥ ఒకకాలంబు జలానిలాశనముచే నొండొక్కకాలంబు దా
నొక పాదాంబురుహంబు నిల్కడలతో నొక్కొక్కకాలంబు పం
చకృశాన్వంతర భాగసంస్థితులతోఁ జంద్రాననానవాళి నూ
త్రిక మత్యుగ్ర తపంబుచేసె జనతాకీర్తుల్ ప్రవర్తిల్లఁగఁ.

సీ॥ కేరాచగేదంగి రేకుక్రొవ్వెదతోడ పెట్టుకన్ జేగురు బొట్టుతోడ
రవణంపుకొమ్ము ముత్తైపుకంటసరితోడ మెడకప్పుకస్తూరి బెడఁగుతోడ
తియ్యవిల్ దొర బూది తెలిగందపొడితోడ గాడ్పుఁదిండి పసిండికడెముతోడ
పులితోలు చిఱుతపప్పళి పచ్చడముతోడ మొనపున్కడాకాలి మువ్వతోడ

కక్షపాలికతోడ మహాత్మకోరు । రూక్షతాదీక్షతోడఁ బద్ధాక్షితోడ
వీక్షణీయుఁడగుచు నిటలాక్షుఁడబల। కక్షయక్షమకపుడు ప్రత్యక్షమయ్యె.

క॥ ఇటులు ప్రసన్నుండై ధూర్జటి వేఁడుము వరమటన్న సతిపతిదానం
బిటు ఘటియింపు మటంచుం । బటువాచాప్రౌఢి నేనుమాఱులు పలికెన్.

క॥ పలికిన కలికింగనుఁగొని। యళికాంబకుఁ డిట్టులనియె నైదుగురం భ
ర్తల వరియించెదు నిజ మో। జలజాక్షీ యింక నొక్కజన్మమునందున్.

వ॥ అనిన విని వినతయై వనిత యవనీతలంబున నొక్కసతికిఁ బెక్కండ్రు మగలగు యనుచితం బగుంగావున నే నొల్లనన నల్లన గిరిజావల్లభుం డిట్లనియె నావచన బున నేవురు పురుషులందు ధర్మ మెడయకుండునట్లుగా వరంబిచ్చితి మెచ్చితిన సన్నుతాంగి యంగీకరించి యేవురు వరులందుఁ బ్రత్యేక రత్యనుభవంబును గామ విభవంబును బతిశుశ్రూషా మనీషా విశేష కామభోగేచ్ఛా సౌభాగ్య భాగ్యంబు ప్రసాదింప వలయుననఁ దానికోరినవరంబిచ్చి గంగాతరంగిణీ తీరంబుననున్న యా ఖండలు నాయండకుం దోడ్కొని రమ్మనిన నక్కోమలి యట్లకాకయని కోకిలవాణి పినాకపాణికిం బ్రణమిల్లి యాక్షణంబ చని సహస్రాక్షుం గంగాక్షోణిం బరికించు చుండె నట దండధరుం డనిమిషారణ్యంబున సత్రయాగంబు గావించుటం జే మానవులు సుఖజీవులైన మహిమకు సహింపక శతముఖముఖ సంఘంబు చతుర్ము సమ్ముఖంబునకుం జని దేవామర్త్యు లమర్త్యులయిన మాకును వారికి నంతరం బే యని తహతహపడిన దేవతలకుఁ బితామహుం డిట్లనియె జముని తేజంబును మీ తేజంబునుం జేరి యేవురురాజులై జనించివారయ్యంతకుచేతకు హేతువగుదురనిన బురుహూత సహితంబుగా బృందారకబృందంబు మందాకినీతీరంబు చేరునప్పుడు తత్తటినీమధ్యంబున నొక్క యణుమధ్యామణి మనస్తాపంబు నిలుపోపక యయ్యవ రంబున.

మ॥ కుధరానర్గళ వృష్టివోలె వలిచన్గుబ్బన్ దృగంబుల్ వడన్
విధుబింబానన యేడ్చెఁ దత్తటవతి వేల్లత్ప్రయోజోల్లల
న్మధుపాన ప్రథమాన పక్ష్మరణ నానారథుం క్రియా హంక్రియా
మధురేఫ్స్వాన గుణాంకగీతలహరీ మంద్రశ్రుతిప్రౌఢిమన్.

క॥ అన్నీలవేణి యేడ్చినఁ। గన్నీళ్ళన్నియును గనకకమలములయ్యెన్
దన్నులు తామరలుంబలె। నున్నవనం గూడు బెట్టు లున్నయ్యలకున్.

క॥ అచ్చెలికన్నీళ్ళ సువ। ర్ణోచ్చ సరోజోచ్చయంబు లుదయించుటకున్
విచ్చలవిడి నచ్చెరుపడి। యచ్చేడియఁగని వియచ్చరాధిపుఁ డనియెన్.

తృతీయాశ్వాసము.

క। హాలా హేలాయేశ్వర। లీలాగున వచ్చుటేమి యెవ్వాతె వనది
క్వాలిక నాతెఱఁ గెఱుఁగం। జాలిన నావెంట నింతఁజను దెమ్మనియెన్.

వ। అట్లు రమ్మన నమ్మఘవుండు మగువ పిఱుందన చనిచని.

ఉ। సుందరిఁ గాంచె దిగ్గమణముఖ్యుఁడు వారుణవేషభాషణన్
మందరకంధరా కనకమందిర మధ్యవితర్ది మంద హా
సందర నీలకందర ధురంధర సింధురవైరి పీఠ వా
సేందుకళాకలాపు హృదయేశ్వరితోడను నెత్తమాడఁగన్.

క। కాంచి వరుణుండు కాఁగఁద। లంచి పలికె వజ్రి నాబలంబెఱిఁగియు నీ
కాంచన పీఠికపై వ। ర్తించి చలించవు నమస్కరించ వయారే.

ఉ। కన్నులు వేయి చేయిగురుకైదువు వజ్రము రాజ్యమంటిమా
యన్నిటికెక్కుడక్కజపు టాజియుఁ గొండలతోడి దీగియున్
మున్నె సుపర్వశాఖి గజముం జవుదంతి సురల్ భటాలి నా
కన్నఁ గలాఁడె యొక్కఁడు మహాత్ముఁ డహంకృతి నీకు నర్హమే.

మ। అనినన్ రుద్రుఁడు రౌద్రవీక్షిత సహస్రాక్షు న్నిరీక్షించి యొ
య్యన నెయ్యంబున నెత్తమాడఁగ మదీయ క్రీడ వారించె నీ
తనినో యుగ్మలి పట్టితెమ్మనినఁ దత్కన్యా కరస్పర్శనం
బున ధాత్రింబడి చేష్టదక్కెనను శంభుం డింద్రుతో నిట్లనున్.

వ। ఆఖండలా యఖండ లాఘవాలాపంబులం గోపంబు పుట్టించితి దిట్టవేని గట్టితనం
బేర్పడ నిప్పర్వతశిఖరంబుఁ బెరుకుమన్న మొదటియేలుకు నానతిం డా నతిత్వరిత
గతి శిఖరంబంటి మార్తాండ చండకిరణంబులు రెండువిధంబులై యుండుటం జేసి
యాత్మసమానుల నలువురం జూచి యేలాకో యిట్లేను నేనువిధంబులయితినం
చు నచ్చెరుపడియున్న వియచ్చరవరుల నగ్గాచి పంచముఖుండు మనుజయోనిం బుట్టుం
డని పంచె వారును వైవస్వతశ్వసన పాకశాసనాశ్వినులు తమకు నాధారవర్తులుగా
ధర్మజ భీమార్జున నకులసహదేవుల నఁ బుట్టిరి మఱియుఁ జతుర్ముఖ ప్రార్థితుండైన
యచ్యుతు సితాసిత కచద్వయంబులు బలభద్రకృష్ణులై దేవతాహితార్థంబుద్భవించిరి
వారికి వాసుదేవుండు సహాయుండయ్యె నయ్యింద్రులకు నేకపత్నిగాఁ దపంబాచ
రించి త్రిమూర్తియైన పాంచాలి హోమకుండంబునం బుట్టెనని చెప్పి నమ్మహేని
యిష్వణ్యుల పూర్వకాయంబులు చూడుమని ముని దివ్యదృష్టి యిచ్చి చూపిన రమ
ణీయమణికుండల గండమండల సంశోభితతటఘటిత హాటక మకుటహరిదశ్వ వైశ్వా
నర వర్ణవర్ణనీయదేహుల నాజానుబాహుల ధీరుల నేవురను వారికిఁ దగిన సౌంద

ర్య ధుర్యంబును నపూర్వవ్రతంబు చేసిన యక్కన్య పూర్వదేహంబునుం జూచి
యద్భుతం బందియున్న యన్నరపతింగూర్చి యిట్టివిశేషంబులు తొల్లియుం గలవు
దైవాపేక్షితం బిది పాండవులకేవురకుం బాణిగ్రహణంబు చేయింపుమని యొక్కఁ
బలికి యుధిష్ఠిరసమీపంబునకు వచ్చి కృష్ణద్వైపాయనుం డిట్లనియె.

క॥ లోకోత్తరదినమిది రజనీకాంతుఁడు నేఁడు రోహిణీయుక్తుండై
మీ కనుకూలత నున్నాఁ। డాకన్యక వరుసఁ బెండ్లియాడుఁడు మీరల్.

క॥ అని యానతిచ్చి చనియెన్। మునిమౌళి పృథావధూతనూజ మనోజుల్
పనిఁబూనిరి పాంచాలీ। వనజాయతలోచనా వివాహోత్సుకులై.

శా॥ కావేరీలహరీపరీత హిమరుక్ప్రాసారవా సాదరా
సావేరీ ముఖరాగ షాడ్గ్రహిణ భూసంగీత భంగీగతా
కావేరీప్సిత పల్లవీసదృశ రంగద్వల్లవీ వల్లభా
భావేరీ భవదంఘ్రియామయ సముద్యాంచ ద్వినూనాంతరా.

క॥ సప్తీకృత పత్రీశ్వర। సుప్తీకృత జలధిదర్శ శోధకశయ్యా
సుప్తా సప్తప్రాకా। శాస్త్రాలయ హస్తకేసల యస్థితమలయా.

భుజంగప్రయాతము॥ తృణావర్తహారీ నదీభూవిహారీ
ఘృణావర్తనాప్తా శమీశానగోప్తా
ఫణానర్తనాల్పా శ్యభామాగ్రతల్పా
ప్రణావర్త దాసాధిపధ్వాంతవాసా.

గద్య॥ ఇది శ్రీమద్రామభద్ర భజనముద్ర కవిపట్టభద్ర కాద్రవేయాధిప వరసమా
గత సరససారస్వతలహరీపరిపాక కాకమాని ప్రబోధబుధకవి సార్వభౌమ
పౌత్ర రామలింగభట్టపుత్ర కౌండిన్యగోత్ర భాగధేయమూర్తి ప్రణీతంబైన
పాంచాలీపరిణయంబను మహాప్రబంధంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

పాంచాలీపరిణయము.

చతుర్థాశ్వాసము.

క. శ్రీరంగనిలయపాణి మ।ణీరంగద్వలయ విశిఖనికృతోదన్వ
త్తారంగ విలయగుణ నట।నారంగన్మలయ సహ్యనగజానిలయా.

వ. అవధరింపుము జనమేజయునకు వైశంపాయనుండిట్లనియె.

క. ఘనఫణిమణితోరణ ఘృణి। కనకాంబర కాయమానగణపత్రములన్
మునుపంటి పురముగాదిది। యనిపించినపార్షదాలయము గనిపించెన్.

చ. చిగురుల తోరణంబులును జీలుగుఁబువ్వు లనంటికంబముల్
పగడపుఁగుచ్చు లద్దములు బంగరువ్రాఁతదుకూలజాలముల్
మొగలివిరుల్ సరుల్ సవరముల్ ధ్వజముల్ గజనిస్స్రపంక్తులున్ సొ
రుగ నగరీగృహంబు లడరున్ రథముల్ కయిసేయుకైవడిన్.

ఉ. మేకులతీరులా కురుఁజు మీఁదలఁ జెక్కిన చెక్కియంబులా
గారుడరత్నతోరణ ధగద్ధగలా తెలిగచ్చుమచ్చులా
జేరిమిటారి క్షత్రియలు పెట్టిన ముత్తెపు ముగ్గుసిగ్గులా
యారతినాతివ్రాఁత పనులంగడి ముంగిళులాపురంబునన్.

క. పట్టుంజల్లియు సవరము। కట్టాణిమెఱుంగు ముత్తెపుందోరణము
వ్వట్టునఁ దెలిపట్టుము మేల్కట్టాకటిం బట్టణమునఁ గనమెట్టె పెనన్.

క. చెంగావి కట్టుగట్టని। ముంగిలి ముత్తెంపు ముగ్గుముంపనితపల్
బంగరు చిత్తరువెత్తని। యంగణముం గానమెందు నప్పురమందున్.

సీ. గ్రామీణ ఘటమాన కటకాయమానంబు దర్వీముఖాకృతి తతస్తృతిన
భిత్తికాలంక్రియా భృత్యభృన్ని శ్రేణి భస్త్రీకాజన గళత్వాంసు
నటనూరజిక వధూనతినందదధికారి యార్తనిస్వనమాంసలాజ
ఘోషవద్గోధూమ మాషఘరట్టంబు బహులశర్కరతైలపక్వసుకని
ఘస్రఘటికాఘటీతటి ఘటితరజని। లేఖన పురోహితాహ్వాన
ధావనాయాత యాతవదత్పదాతి। పెల్లుగొదచెల్లునప్పు

అంతటన్నృపుఁ డంతఃపుర। కాంతలఁ గుంకుమహిమాంబు కస్తూరి
వింతగ నలుంగులిడుఁడని। కుంతీనందనులఁ బెండ్లికొడుకులఁ జేసెన్.

శా। జోడుగఁగూడి ప్రోడగమి చొక్కపడన్ ధవళంబు పైరవిం

బాడిని బాడిరిద్దఱుజపా కుసుమాధర లాధరాధినా
థోదుకళత్రనేత్ర యుగళోత్పలముల్వికసిల్ల వల్లకీ
గాడవరాళిపైరి కలకంఠగళోద్య దసర్గళధ్వనిన్.

మ॥ అలరుంబోఁడులుగూడి ధర్మజునకేవజ్జెక్కుకాజాణపే
తలయంటం దగుదీవు భీమునితలం బైలంబిడస్నీవు పా
టలగంధియిటురమ్మ క్రీడిశిరసంటన్ మీరు మాద్రీకుమా
రుల కభ్యంగముసేయుఁడంచు కయినేస్వల్పూపి రేర్పాటుగన్.

మ॥ అలకల్ విప్పి చిటుక్కునం గొసరుడాయంగుక్కినంతం దలన్
గలయన్నూనియ పెట్టుటల్ వలయ నిక్వాణంబు రానంటుటల్
సొలయన్ దువ్వుటలుండఁగా నడుమ నాసుభ్రూకర స్పర్శమే
కళయం బెండలయంటుటింతయు నెఱుంగంజాల రప్పాండవుల్.

చ॥ అటకలిపెట్టె నొక్క కుటిలాలక నీలకచావతంసకం
బటకలితాంబువుల్ మణిమయుంబగుతంబుగ వంచెనొర్తు దు
వ్వటమొక హాటకాంగి నునువాటపుఁ బెన్నెఱులంటఁజుట్టె నం
తటఁ దడియొత్తె నొర్తు వనితామణియున్ శిఖపైచెపైఖరిన్.

క॥ వడివేఱువేఱ శిరసులు। గడిగి పెడంగయిరికుంతికాంచిన కొడుకుల్
వెడవింటి జోదు మెరవడిఁ। గడిగిన నారాచపంచకంబోయనఁగన్.

సీ॥ అరచుట్టు పైఁగట్టు నపరంజిరెట్టూపు నునుకట్టుఁగనివెన్నుఁడనుకరింప
తీరైన నెలవంకతిరుమణి హిమఘృణిచూడి యమ్మక్కని చొక్కిపడఁగ
సిగమీఁది విరవాది చేర్చుక్కపసగాంచి మరివసంతుఁడు కొంతమఱులుకొనఁగ
సొమ్ముల యమరికల్ సొరిదినీక్షించి కలవానిసుతుఁడింత కన్నుఁబ్రేయ
పాంచజన్య భుజపాణి పంచకంబు । త్యాగలేఖర్షిపంచకం బసమబాణ
బాణపంచక మున్నిద్ర భద్రవేది । పంచకరుచెంచెఁ బాండవపంచకంబు.

వ॥ ఆసమయంబున.

చ॥ నిటలతటిన్ శుభాక్షతలు నిల్పుచు దీవనలిచ్చి యిమ్మహో
త్కటలకచాశిరోమణికిఁ గొమ్మలు సంభ్రమెఁగ నూనెయంటరే
యటకలిపెట్టరే జలకమార్చి వడిం దడియొత్తి చిక్కుదీ
ర్చుటలుఁ బసిండికుంచె నెరిసోగలుగన్పడ దిద్దరే నెరుల్.

ఉ॥ పాటలుపాడుచున్ గొనబు పాపటఁ దీర్చి కొప్పమర్చరే
పాటలగంధికిన్ నిటలపట్టికఁ గస్తురిబొట్టుఁబెట్టరే

కాటుకదీర్పరే యెరకగన్పడఁ జెందురుకావిగట్టరే
గాటపు గబ్బిగుబ్బ చనుకట్టులఁ జేర్పరె హారవల్లరుల్.

సీ॥ బాగాయెఁగాకెంపు పాపటబొట్టుతోఁ గొనబుముత్తెపుఁగుచ్చు వనితనాసల
చెలువాయెఁగా జంట చెంగావిరవికతో సరులిచ్చు మకరికాస్తనభరంబు
రంగాయెఁగా రత్నగళసతోఁ గావి చొక్కపుపావడదుకూల కటితటంబు
నలువాయెఁగా రణన్మణినూపురములతో నపరంజి మట్టెలాపాంఘ్రియుగళి
యమ్మ యిమ్ముద్దుగుమ్మకేసొమ్ముకెంత। నెమ్మియి నలంకరింపనీనిలువు నూఱు
బంటినటువలెనున్నదీ పాండుసూను। పంచకము భాగ్యహారార పడఁతులార.

మ॥ అను చో వృద్ధపురోహితుండొకఁడు డాయంబోయి మీపాటలం
దినెగుల్ మవ్వుచుఁ గొప్పఁజెట్టుచుఁ దుదిన్నిందించునీయంచు ము
ట్టసింగారము లేదె లగ్నమిదిగో డాసెన్ మహాగ్రుండు రా
జునయో నిన్నునెఱుంగదా కదలుఁడంచుం బండ్లుగీటెన్ వడిన్.

చ॥ బిసరుహలోచనామణిని బెండిలితిన్నియఁ జేర్పనప్పటిన్
ముసుఁగొనరించుఁడీ నొసలిముంజెఱఁగించుకవంచిపట్టుఁడీ
బిసబిసఁబోక యొయ్యనడపింపుఁడమంగు మెఱుంగుమెట్టికల్
మసలికనెక్కఁ డెచ్చరిక మచ్చికనిల్పుఁడు భద్రపీఠికన్.

గీ॥ వెలఁది కదలారతికి నెంత వేగిరంబు। క్రొత్తముత్తెంబుల నివాళి యెత్తరాదె
గౌరికల్యాణమునకేమి కంతుఁ గన్నతల్లి ధవళంబు పాడరాదాలతాంగి.

గీ॥ వెలఁదిపీఁటంబు పసపెట్టవేళ లేదె। ధవళమనుమన్న వదనాబ్జధవళమునను
నీవునీవంచు వంగమొగంబేలచూడ। సిగ్గుపడనేల మగవారి చెంతననుచు.

శా॥ నీకేవచ్చు సువాలయుంధవళ మింతీయల్లొనేరేళ్ళు గా
రీకల్యాణములంచు నింటికడ నేనీతిన్ విజృంభింతువే
వాకీవిచ్చటనంచు నిద్దఱుసతుల్ వాక్యోపవాక్యంబులన్
గాకై ముందలపట్లుకుం దొడఁగిరా కల్యాణవేదిస్థలిన్.

ఉ॥ అఝ్ఝుషలోచనల్ పలుకునప్పుడు విప్రులు హోమవేళ మీ
రొఝ్ఝులురండు తెండు సమిధోత్కరమీయవధాని బ్రహ్మయీ
యఝ్ఝములోన యాపనసయన్న వశిష్ఠులుమీరు శ్రోత్రమం
దఝ్ఝురెయంచుఁ బంచుకొనిరందఱు వేల్పుచు ద్రవ్యదక్షిణల్.

క॥ మిహిరాసిత గురుబుధకవి। మహికాంశుక రాహుకేతు మహిసుతులనుచున్
గ్రహియించెన్ ధనము నవ। గ్రహనెపమున విప్రరాజిరాజులచేతన్.

ఉ॥ మంగళసూత్రమంగ గరిమంగళలంగను సర్వమంగళా
పాంగ నటద్ఘృణాఖనికి నంగనకుఁ గళసీమఁగట్టెరా
ట్పుంగవచక్రవర్తి విధుపూర్ణముఖీకుచకుంభ పాతశా
తాంగ భవాసిభాసి నఖరాంకురముల్ గిలిగింతగొల్పఁగన్.

మ॥ కులుకుందోరపు గబ్బిగుబ్బ చనుముక్కుల్ నిక్కి చొక్కింపుకం
చుళి నొక్కింతవకావకల్ గొలుప మించుల్ గ్రమ్మ దోర్మూల ని
ర్మలశోభల్ భుజభూషలం జికిలిదోమం బ్రోన్నమత్ప్రాంజలిం
దలఁబ్రాల్వోసెఁ దలోదరీమణి పృథాతామ్రాధరాసూతికిన్.

గీ॥ ధన్యకన్యక ద్రుపదుండు ధారవోయ। ధర్మతనయునివెనుక నాధౌమ్యుఁడంత
నింతిఁ బాణిగ్రహణము చేయించెనటుల। కడమ నల్గురిచే యథాక్రమముగాఁగ.

మ॥ ద్విపముల్ నూఱురథంబులట్ల హయముల్ వెయ్యేసి దాసీమణుల్
చపలాక్షుల్ పదివేవురుం గనకచంచన్మంచకాంచనమ్మణీ
తపనీయాభరణంబు లెన్నియయినన్ ద్రవ్యం బపారంబుగాఁ
గృప నొక్కొక్కరి కగ్నిసాక్షిగ నొసంగెన్ మామ యల్లుండ్రకున్.

మ॥ ఘన పాకాన్నము గన్నవారలకిడన్ గన్నారె రూకన్న నా
కును బోకన్న నొకన్న మున్నిటులు గోకామ్మన్నచో టున్నదా
మనప్రాకెన్న చెలంగెఁ గీర్తిలతికల్ పాకారిలోకంబువెం
టనె ప్రాఁకెన్నయమొప్పనంచు నరులాడంజొచ్చి రిచ్ఛాగతిన్.

గీ॥ నాగవల్లి మించె నానామనీషి। పున్నాగవల్లి తేచ్చ బాగుదీర్చి
త్యాగమెల్లియనుచుఁ దక్కువారలాసంగు। నాగవల్లిమాత్రమే గణింప.

~~గీ॥ ఏగుఁ~~బెండ్లినాఁడహీనకాహళ శంఖ। పటహవాద్యపద్యబాణవిద్య
భోరుకలఁగె భూనభోభాగమారేయి। పట్టపగలుచేసెఁ బంజులెల్ల.

ఉ॥ విందులకెల్ల నేఁడిచట విందనినన్ సచివుల్ పురోహితుల్
గొందఱు బజ్జిపచ్చడులు గూరలు చారులు పిండివంట లె
ల్లం దగఁదెచ్చిరైందవ శిలాకులతుందిల పాకమందిరా
ళింద బహిర్మహీ రచితలేఖ మణీఖచితాగ్రవేదికిన్.

క॥ వంటయొకించుక చేయుం। డంటల్వొన్నారొ లేదొ యచటిసువారం
బింటికలకంత లొకగడె। యంటనెకావించి రీశ్వరాయుతమునకున్.

మ॥ పిలువంబోయిన యంగజాలతరువుల్ బీరమ్ములున్ టొమ్మ టె
క్కుల పూఁతల్ గసివింత దొత్తుబురుసాకుళ్ళాయ లందంపుఁ జే

పలంగుదంతరచట్టుకుంకుములు కస్తూల్ హత్తి గేహాల్పభో
జులునై యెమ్మెలభోజనంబులకు రాజుల్ వచ్చి రచ్చోటికిన్.

క॥ సింగన కరుదెంచిరి తల।కుందగు దోవతులు పట్టుకోకలు వెంటం
గొంగుపిల్లలు జతగా। నాందోళికలంబురోహితామాత్యవరుల్.

మ॥ బుధులల్ పెద్దలు వీజనంబులును జెంబుల్ గొప్ప దొప్పాకులున్
నిడియందంబులచొప్పయీనెలొకయింతే ప్రొద్దు పోకుండ నాఁ
గడు పీటల్వాలెఁ బెట్టరాదనుటలుం గన్పట్టఁగా నూరగా
మిడిబాపల్చునదెంచరా ద్రుపదభూమీభర్త యిట్లేరఁగన్.

క॥ తెప్పలుగా దొప్పలుమరి। దొప్పలకుం దగినయాకు తుదినాకులకుం
జెప్పనగు పసిఁడిచెంబులు। నప్పార్థివుఁడేర్పరించె నయ్యెడనెడకున్.

క॥ కడలేనిపెపలు పెంతే। నిడివియు నగ్రముల తగులు నిగనిగలిగురుం
గడిమి గల యనఁటియాకుల। యెడఁ జూచినఁ గడుపునిండదే భోక్తలకున్.

ఉ॥ ఇక్కడఁ గూరుచుండుటలకీరలె పెద్దలు లేచిరంపు మీ
రొక్కరు వంటశాలకుపు యోగ్యము మీకది తేమకేమి యీ
ముక్కలి పీటమీదియది మూర్ఖుల చోటిటు మేలటంచు స
ద్వాక్కుల నక్కలాధికుల వైదికులందగు చోటనుంచినన్.

ఉ॥ వడ్డనఁ జూపిరంత చెలువల్ తెలియోగిరమొల్పు పప్పు మెం
డొడ్డిన కూరగాయ ఘృతముక్కెర చక్కెర తేనెలడ్డువా
లిడ్డిన నానవాలు చలియించని తైరులు మోరుమేరుపై
గిడ్డివలంపిరోయనఁగ గేస్తులకబ్బె సమస్తభాగ్యముల్.

క॥ చేత మెతుకంట కుండన్। శీతాభోగముల వారిచిన యోగిరమా
రా తుమ్మిపూల తెలుపా।హాతావియయారె వేఁడియని వేఁడిరొగిన్.

క॥ గేస్తులకుఁ బసిఁడిగిన్నెల। కస్తూరియనంగ వెంత కర్పూరంచే
శస్తమన వాసికెక్కిన।నిస్తులసద్యోఘృతంబు నెలఁతుకవంచెన్.

క॥ ధూర్తులు దిజ్మారీచమ। వార్తకమటంచు మరీచవర్ణన గనుచున్
గీర్తించిరి తొడిమర్ధి। గ్వార్తాకమ వృంతకమని వంకాయఁదగన్.

గీ॥ ఉప్పుపులుసుఁబట్టి యొక్కింతమిరియంబు। ముట్టితిరుగఁబోఁత చుట్టినట్టి
నేత వేఁచినట్టి నిడుపుఁ గాకరకాయ। వరుసనిడియె నొక్క వంటలక్క.

క॥ ఉడికినపిమ్మట మిరియము।పొడి చెల్లముచల్లి యుద్దుపొడిరాలిచి నే
తిడినెట్టఁగ వేఁచిన వే।పుడుఁ గంద మిళిందవేణి పొంటుగనిడియెన్.

క॥ ఇడఁదగిన పులుసుకూరియము। గుడుముఁగల వేఁడివేఁడి గుమ్మడితునకల్
చెడిదంపురసము గూడఁగఁ బడఁతుక వడ్డించెనొకతె బడలికదీఱన్.

క॥ ముట్టినదె ముట్టిరుచియును। బట్టినదే పట్టి ముల్లువడక పడంతుల్
గట్టి మిటాయిలు బంగరు। చట్టులవడ్డింప రెట్టి జగజెట్టులనన్.

ఉ॥ ఎందఱు బోనకత్తెలు మహీందలచూపరు మందయాన లా
యందెల మ్రోఁతలానగవులా పిఱుఁదంటిన కీలుగంటు లా
కుందనపుం దనూలతల క్రొందళుకుం దొలుకాడుమించు లా
యిందుకళాకలాపుఁ డొకయింతగనన్వడదాఁకి చొక్కఁడే.

శా॥ వక్కాణింపఁగరాని వీజనభస్త్వత్కాచయంత్రాంబుభృ
ద్దిక్కేళద్ఘట కోటి నింపుమణివేదీ వాలు కావాలతన్
మక్కాచెంబులఁ జల్లఁజేయ వడిగండ్లంబోలు సౌరభ్య స
మ్యక్కద్వీపవతీజలంబు జనమాహాయంచుఁ ద్రావెందమిన్.

గీ॥ ఓర్పుగలవారలామీఁద దర్పితారి। యోర్పుగలవారు రాజకందర్పులార
యోర్పు గావింపరాదె యీ యూర్పులకును। నేర్పుతోనంచుఁబంతులుతూర్పు[illegible]

సీ॥ అమృతోష్ణపక్వతాప్యక్తంబు భుక్తంబుగా త్రిమాంతరాపణా గతము ఘృతము
పవమానసఖముఖా పాకంబుశాకంబు లసదామ్లలవణ నీరసము రసము
ప్రోద్ధూత శర్కరారూపంబు పూపంబు విగళితమాధుర్య నగరి సిగరి
యంబుగోఘస్య ఖిన్నంబు క్షీరాన్నంబు హతశుచి రుచిపాలు నానవాలు
చారులేకావు ఒజ్జిపచ్చళ్ళతీరు। పేరుకొనున్న యీతైరునీరుమోరు
లెట్టుల భుజియించెదరటంచుఁగృపదలిర్ప। ద్రుపద నృపదర్పకుండప్పుడుపచరిం

క॥ బుధులయుదా ద్రుపదాధిప। మధుర శరచ్చంద్రికా సమధిగతదీధి
త్యధరీకృత చణమాహిష। దధికలశోదధికిఁ గలశతనుభవులగుటల్.

క॥ వడపిండియు మామెనమా। రెడుగాయయు నల్లముల్ మిరియపుఁగాయల్
కడసుండఁగఁ దొక్కుడు మామిడి కాయయునూరుఁబిండ్లు మెచ్చిరలంతుల్.

క॥ అజ్జనములు లవణైలాం। చజ్జృంభము మిళితజంభ సంధిన్నగహ్వా
త్వజ్జాంభము గుంభిత రం। గజ్జంభము నీరుమజ్జిగం గొనియాడెన్.

క॥ ఉప్పూరఁగాయ వడియం। బప్పడముం బారుఁ గూరలలన్నము ఘృతమున్
బప్పుం బాయసముం బా। లప్పాలున్ దధియుఁ దక్రమానసిరఘెపుల్.

శా॥ ఓరన్చెట్టిన యప్పళాలు కడలందొప్పారు నేద్దొప్పలున్
దోరన్ వట్టిన చంద్రఖండములు దొంతుల్గన్న వెన్నప్పముల్

ధారల్గట్టిన పట్టుతేనె వఱదల్ దార్కొన్న క్షీరాన్నముల్
మేరల్పట్టిన గట్టినేతులివిసుమీ భోక్తృపంక్త్యుక్తముల్.

సీ॥ ఒకవ్రేలఁజవిచూచి యోరఁద్రోచిన బజ్జి యాఘ్రాణమునఁ జేర్చు నామ్రఫలము
...డైన నేతసద్దిరిల్పిన దొప్పపైచప్పరించిన పనసతొనలు
చక్కెరఁ బొరలించి చాలించు రసదాళ్లు కడద్రుంచియుంచిన కమ్మవడయు
మీఁదిమీఁగడమాత్రమే గ్రహించిన దధి యంటిపైచిన కలవంటకములు
కొఱికివిడిచిన యూర్గాయకొంతనాల్క। నూవిపడవైచు జున్నులుమూతిమట్టి
మీటుపర్ణపుటీతక్రమే ఘటిల్లె। భోజనాంతాన మత్కుక్షిభాజనములు.

క॥ చేతులకిడు నూతనకల। శీతలకేతక సుగంధిశీతలజలముల్
భూతలమున దొరుకుట యొ। ట్లీతల సింహాసనస్థ హిత సేవనకున్.

క॥ పొంకముగ నతఁడు నృపమీ। నాంకులకంకురితఘుమఘుమామోదహిమై
ణాంక మృగీమదపేషిత। కుంకుమ పంకంబు గాజుఁగోరల నొసఁగెన్.

క॥ అగుణమణి యొక్కనికిడు। బాగాలేచాలు బహుళపరిణయములకున్
బాగైన వలువలొకనివి। భోగింపఁగ సీమకేఁడ్లుపూఁడ్లకుఁజాలున్.

శా॥ గవ్యాపార కృపాకృపాణహత రక్షఃకుక్షిదోరంగ రం
గవ్యాపార పరాపరాశర నిరీక్షాహృష్టభాచక్ర చ
క్రవ్యాఘాతమురామురవ్యమిత రాగస్థాపనాదక్ష ద
క్షవ్యాళక్షతి తార్క్ష్యదేవనుత రక్షాదీక్ష దీక్షానిధీ.

క॥ కస్తూరిరాయకస్తుభ। వస్తూరీకృత శరీరవైభవభావ భ
వ్యస్తవనభవన నవనీ। తస్తేయవిధేయ సంతతస్మేరముఖా.

ఉత్సాహము॥ మిత్రజాంబవద్వివర్ణ మేదినీశ్వరాది స
త్పుత్రికాభుజాగృహీత భోగ్యనాగవల్లికా
చిత్రవర్ణతాళవృంత చేలఖండ చామర
ద్విత్ర పంచషాఖ్యముఖ్య వీక్షణీయలక్షణా.

గద్య॥ ఇది శ్రీమద్రామభద్ర భజనముద్ర కవిపట్టభద్ర కాద్రవేయాధిప వరసన
గత సరససారస్వతలహరీపరిపాక కాకమాని ప్రబోధబుధకవి సార్వభౌ
పౌత్ర రామలింగభట్టపుత్ర కౌండిన్యగోత్ర భాగధేయమూర్తి నామ
ప్రణీతంబైన పాంచాలీపరిణయంబను మహాప్రబంధంబునందుఁ జతుర్థాశ్వా

పాంచాలీపరిణయము.

పంచమాశ్వాసము.

క॥ శ్రీరమణీమణిధారీ। ధారీధవసుత రథాంగతటభిన్నారీ
నారీశృంఖలపంగా శౌరీహిత గాంగలహరి శ్రీరంగహరీ.

వ॥ అవధరింపుము జనమేజయునకు వైశంపాయనుండిట్లనియె.

గీ॥ ఏగుఁబెండ్లినాఁడె హితబంధుసమ్మతిఁ। బెండ్లికూఁతు మొదటిపెండ్లికొడుకుఁ
గూర్తుమంచు ద్రుపద కుంభినీభర్త దం। పతుల కేర్పరించెఁ బడకయిల్లు.

మ॥ తనయత్యంత నిశాంతశేఖరము చెంతం దండ్రిబాల్యంబునన్
దనకర్పించిన దర్పకప్రముఖ చిత్ర స్తంభ విభ్రాజి భో
జనశాలాంగణ పాకమజ్జన మహాశయ్యా గృహవ్యూహ నూ
తన కృత్యేతన రాట్పురాతన మణీధామాంతరాళంబునన్.

మ॥ నెలరాటాకుమిటారి చిత్తరువు కన్నెల్ సన్నసున్నంపుఁ ది
న్నెలు జేజే దొరరాతిగోడ కడవన్నెల్ వ్రేఁ జెంగావి వ
న్నెలు పూఁగ్రైదువు వన్నెరాయ పనిచిన్నెల్ గచ్చుమేల్ మచ్చులన్
బెళకం జాలిన కేళిధామమటఁ జూపెన్ మామ జామాతకున్.

క॥ మంచి ముహూర్తంబిది నన। పాంచాలిం దోడితెండు పతి కడకని మ
మ్మంచెన్ ద్రుపదక్షితిపతి। యంచుఁ బురోహితులు దేవికయ్యెడఁ దెలుపన్.

క॥ కొప్పువిరిదండ దవిలిన। దుప్పటి వలెవాటుతోడఁ దొయ్యలి కైదం
డొప్పఁ దమతోడ నూఁపుప। జొప్పలతో నప్పడింతి సొంపుగ వెడలెన్.

| సుదతి యొడ్డాణమే దట్టి చుట్టుగాఁగ। రాలయుంగరముల చాలె తాయెతుగాఁగ
మంచియరగందపొడి మేనిమట్టిగాఁగ। జత్తుజభుజాభుజికి జగజెట్టివోలె.
కట్టుకంబమునకుఁ గరివోలె దాదుల। బలిమి నరుగుదెంచి పడకయింటి
కడపదన్ని యవల నడుగింత యిడదాయె। నాతి మొనకు డాయ భీతిగాదె.

ఉ॥ పట్టుతలాడయున్ హాళఁదిపచ్చనునుం బటపింద్ర గోపపుం
బట్టుకురాడమం దొగరుబట్టియుఁ దెల్లనిచల్వయుం బసుల్
పెట్టినకట్టుతో బటువుబిళ్లలు దంతపుఁగోళ్ళ గ్రచ్చు క్రొం
బట్టెబుగన్న యా నృపతి మంచముపై సతులుం బరచ్చెలిన్.
అలకల్గొని భీతిత్రపాలతికవును బట్టి సకియలిటునిటు దివియన్
నిలుచుండఁ గూరుచుండం। గలకంఠి కెఁ బట్టెనొక్కగడియ కడంకన్.

క. ఓరమోమొంది చక్కఁగానుండుమన్న। నమ్రశిరసొందిచూడ్కి లోనానయంది
సరసఁగూర్చుండి బాగాలొసంగి రెండు।మడుపు లీరాదె భర్తతుందుడుకుదీఱ.

ఉ. వీడియమిచ్చినీవు నొకవీడెము గొమ్మనికాంతుఁడింత ప
య్యాడ గరుక్కునంగొటికి యాకథరంబున నందియిచ్చుచో
వీడకపంటనొక్కి పెదవిన్నునుఁగెంపొదవింప కయ్యయో
వ్రీడకుఁ బాలువడ్డవెడవిల్తుఁడు శాంతుఁడటే తలోదరీ.

ఉ. నీచలమే ఫలించెఁగద నీవఁట నీరమణుండఁటమ్మ కొ
మ్మాచిరసౌఖ్యముల్ గనుఁడుమక్కువ నొక్కటిమీరు వేఱుమే
మే చెలిపోయివచ్చెదము మీకవుఁగిళ్ళ సుఖించువేళలన్
మాచెలువల్ గదాయనుచు మమ్ముఁదలంపుఁడు దంపతుల్ తుదిన్.

క. గారామునఁ బెరిగిన శృం।గారాంబుధిగాని గడుసుగాదొకనాఁడు
స్నేరుపులగానిఁబెట్టెసు। సూరాసుతచూడ సూన సుకుమారసుమీ.

క. కొమ్మలులేరా బంగరు। బొమ్మసుమీ రాచయిండ్లఁబుట్టుదురా యీ
యమ్మబలెఁ గన్యకార। త్నమ్ములు మీపూర్వజన్మతపమెట్టిదియో.

క. మీభాగ్యంబున దొరికెన్। సౌభాగ్యనిధానమైన జవ్వని పాంచా
లీభామభవజ్జనక। త్మ్మభరణఫలాప్తి కిదియెకారణముసుమీ.

ఉ. ఓయమృతాంశువంశనిధి యున్నసతుల్ వలెఁగా దొకింతయుం
జేయుటెఱుంగదూడిగము చెప్పినపనుల్ గొనుఁడింక నింతమం
కీయమనేర్పనేరముల కెగ్గుగఁజూడకుఁడంచుఁ జేతిలోఁ
జేయిడి యప్పగించి యలచెల్వలువెల్వడిరిల్లు బల్విడిన్.

ఉ. పట్టఁగనీదు చన్నుఁగవ పాణితలంబిడ నీదు కొప్పుపై
ముట్టఁగనీదు మేను పలుమోపఁగ నీదధరోష్ఠ మాకులం
జుట్టదు చూడ దాడదొకసుద్దియుగుండియుగూడుపట్టి నాఁ
డెట్టుభరించినాఁడో హృదయేశ్వరుఁ డవ్వలరాహాళాహాళిన్.

ఉ. పైఁటకులాగులాడి కటిపై ఘటియించిన చేవిదల్పులన్
బాటిలినీవికై పెనఁగి పైఁబడి చేతులతట్టి వేఁతల
స్మీటుగ. నాటఁబట్టు బలిమింగనమిం దగదొట్టి జెట్టి పో
రాటములాయె నాయనకొయారి యెడాటములన్ హుటాహుటిన్.

క. అక్కలభాషిణిఁగొమ్మని। వక్కలుచేనిచ్చినపుడ వలపేఁడు వడిన్
బ్రక్కలుగఁగొట్టెబిట్టుగ। నక్కురునంపసునిడెంపమరవింపగదన్.

క. కన్నె కొనగోరఁ జీరిచి । సున్నంబిడి మడిచియిచ్చు చుట్టుల వీడెం
బిన్నిదినంబులకన్నన్ । గొన్నిచవుల్ హెచ్చుచూపెఁ గువలయపతికిన్.

క. చక్కెరయొకపరి యొకతఱి । నుక్కెర యొకసారి తేనె యొకమాటమృతం
బక్కిరవాణి వాతెఱ । నొక్కినతఱిఁ జిక్కెఁబతికి నూత్నసి రుచుల్.

ఉ. సందొకయింతయీని బిగిసందిటఁ గ్రుచ్చి ప్రవీణపాణిచే
నంది ముఖాముఖిన్ సఖిసుధాధరముం గబళించి పీల్చి తే
నెందగఁ గ్రోలి కెంపునిచి నిద్దపుఁగంటి రచించి చీ
ల్చెందుదినజ్ఞునజ్ఞుగను జేసి నిజేశుఁడవార్యవాంఛికన్.

ఉ. వాచవి చూచిచూచి సతివాతెఱ చన్గవపట్టిపట్టియున్
మాచతురత్వమింక వెడమాటగుఁగాక యనంగఁబోక కా
లోచితకార్యమెంచక నవోఢగదా యనఁగూడ కెంతయున్
వాచిన వానిరీతి రతి నాఁడు హళాహళిచేసె వాసికన్.

చ. గళరవభేదముల్ గలిపి కౌఁగిటిపట్లు బిగింబెనంగుటల్
దెలిపి సుసీత్కృతి ప్రకృతిదిద్ది కళీపెళులింత నేర్పి ని
స్తులనఖరద్విజక్షతము సొంపెసఁగించి యపారపున్ రతుల్
పలుమరు శిక్షచెప్పి పతి ప్రౌఢను జేసె నవోఢనంగనన్,

చ. అలయిక యింతలేక పతినంటి పెనంగెడుచోట జెట్టియై
పెళుకుదలిర్పఁగా నధరబింబము చించెడు చోటఁ జిల్కయై
గళరవభేదముల్ దెలుపు గట్టితనంబునఁ బావురంబునై
కళలఁ గలంపనేర్చఁ గలకంఠి రతిప్రకృతి ప్రవీణయై.

ఉ. కమ్మనియూర్పుగాడ్పు చలక్రమకు చమ్ముల పూఁతయూఁతఁగా
నెమ్మొయి ఘర్మముల్ తొలుప నిద్దపుఁజెక్కుల తేట నవ్వులం
సమ్మునజాఱిజాఱు వగసందెడు క్రొవ్వెద క్రొవ్విరుల్ సహా
యమ్ముగ సేదదేర్పఁ బతి హాయనియెన్ సతిసల్పఁగా రతిన్.

గీ. నటదురోజంబు నిటల సంఘటితకచము । పర్యటద్వల్లితాటంక పాటవంబు
కటితటీస్రమటత్కాంచికాకలాప । ముపరిరతమిచ్చుఁగా సౌఖ్యమపరిమితము

ఉ. చొక్కి ప్రసూనశయ్య రతిసోలియుఁ జాలుఁజుమీ యనంగఁబోఁ
డిక్కమలాక్షి నిట్టిరమియించెదనంచుఁ దలంచునాథుఁడా
జక్కవగుబ్బలాడి యరజాఱిన కొప్పుపిసాళిచూపులుం
జక్కెరమోవితోఁ గళలు చల్లెడు మోమెటువంటిదో గదా.

సీ. కసరుచో బలిమికాటనెఁబోవు మోవితో గురుకచాకచి నొగుల్ కురులతోడ
కబళించివిడిచిన గళ్లపాలికతోడఁ బెనఁకువవసివాడు తనువుతోడ
చుంబనక్రియమీఁదు చూచుమంగరతోడఁ జేపట్లమీఁజేతి చీరతోడ
రమ్యముష్టాముష్టిరాలుగాజులతోడఁ బైకొన్నరతితొట్రుపాటుతోడ
నింతకటిమోపి కడమకోకెడమచంకఁ । బెట్టిధమ్మిల్లమొకచేతఁబట్టి నొసట
కేలఁ గీలించిన పసిండిగిండితోడ । విభునితోఁగూడి పడకయిల్ వెడలె నొకతె.

క. వెడలి సతిరతిఁబెనంగిన। బడలిక నిట్టూర్పు తొట్రుపాటును జనుగో
రడి మోవికాటుచిమచిమ। జడిచెమట నటింపఁజూపె సౌభాగ్యకల్.

ఉ. బాణభుజారి భూనటదపారకృపారహితాజి ఖిన్నతన్
ద్రోణయొకింతలేక నడతక్కువతోఁ జనుమోఁతతో గళ
ద్వేణిభరంబుతోనపుడు వెన్నెలబైటికివచ్చినన్ జగ
త్ప్రాణము కూర్మికోడలికిఁ బ్రాణముదెచ్చెగతిప్రవీణమై.

ఉ. కూర్చిన మైకదంబములుగొన్నిగరంచితిఁ గాని క్రమ్మఱన్
గూర్చఁగనేరనైతి ననుఁగూడిన గాడ్పుగరంగి వీఁగురా
కూర్చినడెందమున్ దిరుగఁగూర్చెఁగదా రతికన్న చింతనా
యేర్చినమిన్నవంటి తరలేక్షణమై చెమటల్ నశించుటల్.

క. ఈపగిదిఁ గడమనల్లురు। ద్రౌపదితోఁ గ్రీడఁగనుచుఁ దమసంకేత
వ్యాపారనైపుణక్రమ। మోపాళవశించిరొక్కయేఁడవ్వీటన్.

గీ. తరికి వానలుగురిసె భూతలమునండెఁ। బరచమూజారచోరాగ్ని భయముమానె
ధర్మమెంతయు నాల్గుపాదముల నడిచె। ధర్మరాణ్ముఖ్యులవ్వీటఁ దనరుతఱిని.

శా. ఈతీరంతయుఁ జారులెంతయుఁ గరంబేపారఁగాఁ జెప్పినన్
జేతోమోదము దక్కి యక్కురుకులశ్రేష్ఠుండు దుర్యోధనుం
డైతేనేమి పృథాతనూభవ వివాహాదుల్ విన న్వచ్చునా
జ్ఞాతిశ్చేవనలేనకిమ్మనుచుఁ జిన్నంబోయి యున్నంతటన్.

సీ. కౌంతేయులజయించు టెంతనియనెఁ గర్ణుఁడనుచితంబనియాడె నాఁటి కేమి
డిదియేటిమాటనియెను దుస్ససేనుండు పట్టితెత్తమటంచుఁ బలికె శకుని
యర్ధరాజ్యమొసంగుఁడనియెను విదురుండు కార్యహానినియె గంగాతనూజు
డర్జునుగెల్వరాదనియెఁ ద్రోణాచార్యుఁడుభయు నెయ్యుఁగుదురనియెఁ గృపుడు దు
ద్రుపదుఁ బరిమార్తమనియెను ద్రోణసుతుఁడు
సౌమ్యుదినఁబ్రాప్తులనఁజూచ్చె సోమదత్తుఁ

డపును విదురునిఁబంపి పాండవులనిటకు
సరగఁ బిలిపింపుఁడనిపల్కె సంజయుండు.

క. దుర్యోధనుఁడపుడిట్లను । దుర్యోచనలింతయేల దుష్టాత్మకులన్
గార్యముగాదిటఁ జేర్చుట । పర్యాదుల్ సాదులెట్లు మఱిదాయాదుల్.

క. దాయాబోరోయనఁగా । మాయోపాయోద్ధతులు కుమార్గులు హితమే
ధ్యాయుక్తులబలెనుందురు । దాయాదులువేళవచ్చుదాఁక సహిష్ణుల్.

క. కుడిచినయింటికిరెండే । ప్పుడు దలఁతురనంగవలదు భూతలమెఱుఁగున్
గుడినుండియె గుడిత్రాళ్ళె । క్కుడుగాఁగోయుట సగోత్రగుణములునుష్మ.

క. ఏమెడమది నెరపరికం । బైయుండినఁ గార్యమొప్పదమరించుటకున్
డాయుచు రోయుచుఁ జేసిన । నాయంబగు సఖ్యభోజనంబులు ధాత్రిన్.

క. దాయాదులు మాయాసము । దాయాదులువచనమధురతామిష సకలా
దాయాదులు కలహామం । దాయాదులుధరణియెఱుఁగ దాయాదుడుకుల్.

గీ. అయిననేమాయె నేమాయనైననేమి । యంతలేదంద్రుఁ గాకొక్కచెంతనంచు
విదురుఁదోడ్తోంచురమ్మన్న వేగనతఁడు । ద్రుపదపురిఁ జేరి పాండుపుత్రులనుగాంచి.

మ. ధృతరాష్ట్రుండు సుయోధనుండు మిముఁదోడ్తెమ్మంచు మమ్మంపిరే
గతిఁ బాంచాలునియింటబాములఁ బడన్ గర్తవ్యమానేఁడు మీ
పితృరాజ్యంబు సగంబుగొమ్మని సమర్పింపంగ నూహించిరే
రతివేగంబున రండటంచు విదురుండాడన్ మహోత్సాహులై.

ఉ. పెట్టెలుపెట్టుఁడి క్కరటిబృందముమీఁదను బట్టుటెక్కెముల్
గట్టుఁడు యోధయూథములకున్ జగముస్తైయిదేర్పరింపుఁ డా
రట్టతురంగ ఘట్టములరాజులకెల్లను బల్లకట్టుఁడి
ప్పట్టణమందెరాణువకు బత్తెమువేయుఁడటంచుఁ బల్కుచున్.

ఉ. పైనముపైరి పాండునరపాలతనూజులు యజ్ఞసేన భూ
జానియనుజ్ఞ నశ్వములుసాఁగె రథప్రకరంబు వెళ్ళె మ
స్తేనుఁగుతండముల్ గదలె నేగెభటచ్ఛట బోనపుట్టికల్
మైనపుఁజీరపెట్టియలుమంకెనగిత్తలుగాంచె నెన్నడల్.

గీ. పడుచునంపుమన్న పలుకుచేఁజెవిగ్రాఁగె । గుండెపగిలె దిగులునిండెమిగులఁ
గలఁగె డెందమేఱుగాఁబాఱె కన్నీరు । కన్నతల్లినెనరుగాననయ్యె.

గీ. ఇల్లటంపుమాటకేపాటివాఁడైన । లేఁతరాచబిడ్డలేకపోయె
రాజయోస్వయంవరంబేల చాటించె । వెలఁదిపెండ్లికేమివేగిరంబు.

ఉ. ఎక్కడఁబుట్టె నిక్కలికి యెవ్వరుచన్నిడి రెత్తి పెంచఁగా
నెక్కడ మక్కువం బెరిగె యెవ్వరిపాల్ తుదిచేరెఁ జెంతగా
దక్కటదూరదేశమున కంపకమాయని కన్నతండ్రి తా
న్రుక్కఁదలంచినం గడుపుచుమ్మలుచుట్టెడి నేమిసేయుదున్.

శా. ఆఁడుంగాన్పనుగంటకన్న సతిగాఁడా్రిలాటయేమేలు నూ
ఱేఁడుల్పెంచినఁ గూఁతురేమి సతమా యీవియ్యముల్ కోడలిన్
గాఁడం బల్కినఁ దాఁశిగావలసెఁ గాఁకాఁగాని తిట్లాడికల్
నేఁడీ తండ్రియుఁ దల్లివంగడము గానీ పంచుకోనాయెఁగా.

సీ. పాంచాలిపాంచాలి పరిణయేచ్ఛలనున్న లంచానఁ దలఁగడిగించ నెవ్వ
రెవ్వరాఁకొన్నచో నింటియక్కల నొక్కకాలికికిఁ దేఁదాకుకొనెడువారు
తెల్లవాఱకమున్నె పళ్లెరంబిడి ముఖత్త్వాళనాదరసూక్తి సలుప నెవ్వ
రెవ్వరు ప్రాల్మాలిపవ్వళించిన లేపి కన్నులుదుడిచి యాఁకటికెనరయ
రచ్చసేయంగవచ్చునోయిచ్చవచ్చు! నుత్సవముఁ జూడఁగూడునో యొకరికొకటి
యొసఁగఁబోసఁగునో మీనుకరాదో పరులకుఁ బుట్టినిల్వాలె నత్తయిల్లెట్టులగును.

ఉ. కాంతులు ధర్మరాణ్ముఖులుగా బలుగామిడిగాని యత్తగా
కుంతియు నాఁటినాఁటి కిదిగో పిలిపించెదనంటినా యయో
యింతలనంతలం బరులయిండ్లుల కన్యలధన్యలన్ జన
న్యంతిక సంచరంతికల నమ్మలఁ జూచి భరింపశక్యమే.

వ. అని వితర్కించి యక్కించి దవలగ్ననవలోకించి మిగుల వగలఁదగులుట గ
దిగులుపడవలదని వలుదక్రొవ్వెదదువ్వి యవ్వికచనయనచకచకలు చేర్చు చేర్చు
క్కఁ జక్కంజెక్కి చెక్కటి కన్నీటిచా లింతికొనగోరఁ బాఱమీటి మీఁ
గాదని తొంటిదిగెంటించి తాఁ బెట్టిన గట్టి ముక్కరపట్టికిం బెట్టి కట్టాణి వ
యంపుఁ గుత్తికంటుచేనంటిచూచి చూచుకంబుల పోఁటునం బాటిల్లు స
పంక నిచయాంక కుచయాయి శిథిలాంబరంబు సవరగా సవరించి
నివిరి యరవిరిచఁదంపుటుదిరి యందంపు సంపంగి విరితండంపుదండ
లాకపూఁటనె వదులయ్యెనని త్రిప్పి త్రిప్పి యరసి కరశాఖాంగుళీయక
ణులం బోఁడిమిచేసి పాణితలరేఖ లీక్షించి కన్నుల నొత్తుకొని
పాక్కలి ముద్దుగొని మిక్కలి సద్దుగనిన సిద్దంపు మొలనూలి చిఱు
చిక్కుదీర్చి చెంగావి చేలనెరుక మీఁగాళ్లం గూర్చి పట్టిమట్టియలు
నార్చు కోరికలత్తుక చిత్తంబు పెల్లగింపఁ దనూవల్లి కౌఁగిటనల్లియల్లిబిల్లి

యామతల్లికిఁ దల్లియిట్లనియె.

మ. ఎదవోఁ జూచెదవో సుదంతికిఁబోలంతిక్షాంతి యొప్పంచుఁ జే
ప్పుదువే నీచదువేలయెంచవు చవుల్ వుట్టింప నీపుట్టిని
ల్లిదెరేఁపే పిలిపించెదం జెదరనీకేలమ్మ పేమున్న యీ
పదివేలేండ్లకు నేమిటంగడమరోపర్వేందు బింబాననా.

శా. నీపైంత్రీడయె తండ్రికన్నకటులన్ నీమీఁదిదేదృష్టినా
కాపంచానుఖ నీవెసుమ్ము గొలివంకల్ పెంపుడుం జిల్కలున్
నీపల్కుల్ ప్రకటింపఁగా మఱపు గందేమాదృశుల్ రేపె యీ
దీపావళ్యభిధోత్సవంబునకె తోడ్తేఁబంచెదం దొయ్యలీ.

ఉ. చిత్తమెఱింగి భర్తలకు సేవలుసేయుట ధర్మమమ్మ లో
కోత్తర యత్తగారి కెదురుత్తరమెత్తకుమమ్మ యమ్మరో
యెత్తకు వంచినట్టి తలయియ్యమ తొయ్యలులందు నంతయ
త్యుత్తమరాలు మేలనఁగనుండుట భూషణమమ్మ కోమలీ.

క. కలవారిపడుచుననుచున్ । దెలిపెదు సూనడకచేత దీనులఁజతుల్
పులు గొంచెమిడినఁ బదివేల్ । ఫలియించె నటంచు గానిపదరెదు సుమ్మీ.

క. వింటేయనితనయన్ వా । ల్గంటింబంపుటకుఁదల్లి కడు వెలవెలనై
యుంటకు డగ్గుత్తికతోఁ । గంటందడిపెట్టిరింటఁగల కలకంఠుల్.

ఉ. సోదరిమాఱు నీకలతలోదరినీదరిదాపె యీపెకున్
జూదరిగాదు సోదు ననుఁజూచిన యట్లనె చూడుపోఁడ యీ
బాదికొమార్తె యూయమ నదల్పకుమీయని యూడిగానకున్
హైదలిపిండునిచ్చె నటఁబంపుటకున్ జనయిత్రి పుత్రికిన్.

క. ఆవేళఁబురము పాండుమ । హీవల్లభసుతులు వెడలిరేవురు శంఖా
రావములునిగుడ రింఛా । వ్యావల్గద్వాహహేషాహనారోహణులై.

గీ. అరుగుదెంచిన వృత్తాంతమాంబికేయుఁ । డెఱిఁగి దుశ్శాసనాదుల నెదురుపంప
వాహనవ్యూహ సకలసన్నాహమహిమఁ । గరిపురికివచ్చి రక్కుంతికన్నసుతులు.

సీ. హీనవృత్తికిఁజిత్తమింత యొగ్గఁడుగాని సత్యసంధత హరిశ్చంద్రుఁడితఁడు
హాలాహరణహేల నావహిల్లఁడుగాని బాహాపటిమ బలభద్రుఁడితఁడు
మత్తారిహతికి సామగ్రిగోరఁడుగాని వింటినేర్పునకు ముక్కంటియితఁడు
బడబోదరంబునఁబడి వెళ్లఁడనికాని వాజినెక్కుటకు రేవంతుఁడితఁడు
పాలుప్రుచ్చిలుటకుఁ బాలుపడఁడుగాని । ధేనుసంరక్షణకు వాసుదేవుఁడితఁడు

బళిరయని వీథిఁ జనుదెంచు పాండవేయ । పంచకముఁ గాంచి రప్పుడప్పౌరులెల్ల.

శా. పాంచాలీచలదృక్ప్రరాభవ భయభ్రాంతిన్ నిలన్ లేక మి
న్నంచుల్ ప్రాఁకెడుచేఁపఁ జాపలతనేయం బాడియేయున్నరుం
డంచుం దక్కెనబేడసల్ గవిసెనా నప్పార్థుపైఁ బౌర భా
మాంచచ్చంచలలోచనాంచల నికాయంబంత వ్రాలెన్ వడిన్.

క. అందఱిపైఁ జేతెడు పాడ । వందిన తుందిలునమందయాను నభస్వ
న్నందన మణిఁ గనియందఱి । కిందగుటఁ గికాక్షికన్న గిరిపురివారల్.

క. చక్కనివాఁడఁట తెజీ । నెక్కుటకున్ సవతులేదటే కామినియున్
జొక్కనిదొక్కతె లేదఁట । యక్కౌరొకనుఁ గొంద మాదయాకులు నకులున్.

క. మదిరాక్షికి నేగురుమగ । లదిరా మదిరాగమీపెకని వదరెదవే
పదుగురు పదియేగురుగా । రిది యొకయాశ్చర్యచర్యయే కామినికిన్.

మ. మొలఁ తాకోవెలకుంట నాఁడు మొకకొమ్మదిద్దనీప్రొద్దు వ
ర్తిలెఁగా రెండవకొమ్ముదిద్దుటకుఁ బ్రొద్దే చాలదొక్కింతవా
డల పిల్లల్ నగికొంచుఁ జప్పటలు గొట్టంగట్టుకొంగూడఁగాఁ
దలవీడం బరువెత్త నిత్తెఱవ వింతల్ చూడరాలేవుగా.

చ. పసపులుపూయనిమ్ము తెలిపావడపై నునుఁ గావిగట్ట ని
మ్మసమ కటీతటీ వటి సమంచితమేఖలయుంచనిమ్ము నె
న్నొసట లసన్మణీఘృణిహినూత్నలలంతికవెట్టనిమ్ము వె
క్కసపుఁ బిసాళులిమ్మెఱుఁగుఁగమ్మలు చాలవె ముద్దుగుమ్మకున్.

సీ. గౌరాంగికా చంద్రకావిచామనచాయ చామకే చక్కన చవలనయన
గొప్పాపెకా గట్టి కురుమట్టపుమిటారి కేకాకకీల్జడ కిసలయోష్ఠి
యలఁతిచన్నులదానికా హారవల్లరు లున్నతస్తనికెపో సన్నుతాంగి
బక్కామె కాలేఁత పాటీరపుం బూఁతలావైన లలన కెలసదపాంగ
వారికొకపక్షమునఁ గఱివన్నెకోక । కొప్పుగుండుల పేరు బాగొప్పరవికె
చెప్పఁ జొప్పగునంచుఁ గైసేసి దాసి । సకులు నకులాదులను జూడ సాగిరచట.

క. చనుదెంచియాంబికేయున । కును గాంధారికిని మ్రొక్కి కుంజరపురిలో
ధనధాన్యవస్తునిస్తుల । ఘనత వసించిరి కుమారకంఠీరవులై.

. తనతనయవర్గమున క।న్నను నను వుగఁ బాండునందన గ్రామణులన్
ఘనఘృణులన్ దినమణులన్ । ధనమణులన్ బెద్దతండ్రి దనిపెన్ మనిపెన్.
హస్తిపురములోన నైదేఁడులున్నంత । నంతకాత్మజునకు నాంబికేయుఁ

డర్థరాజ్యమిచ్చి యభిషిక్తుఁ గావించె। సకలబంధుసంఘసమ్మతముగ.

క. అభిషిక్తుఁ జేసి యిభపుర। విభుఁ డింద్రప్రస్థమనెడు వీడిచ్చినఁ బాం
డుభవుండు భీమసేన। ప్రభృతులతో భూమియేలెఁ బ్రాభవలీలన్.

సీ. గంటెడు నేలైనఁ బంటకబ్బని చేను పిఁపిళ్ళుగాయని గుంపుపైరు
సేనపాతరకొల్చు లేని హాళికమాళి బానెడు పాలీని పాఁడియావు
పాడిచితే నెక్కుడఁ బ్రొద్దాయెనని పెద్ద జేజేయిడని ద్విజరాజరాజి
వింతకు బేరుఁడై విజ్జివీఁగని బేరి పుట్టుభోగులు గాని భూభుజులును
బన్నిదమునకుఁ గాన మెప్పట్టునందు। ధరణితరుణి శిరోమణి దారకరణి
తరణిశరణిభవద్ధామ ధర్మరాట్ప్రసన్నభుజపీఠిఁ గాపురంబున్నకతన.

ఉ. తమ్ముఁడు దోర్బలాఢ్యుఁడఁట తమ్ముని తమ్ముఁడు గార్ముకంబుచే
నిమ్మహి వార్తకెక్కెనఁట యిద్దఱు తక్కిన తమ్ములాజిలో
దుమ్ములు రేఁచుశూరులఁట దుర్మదవైరుల ధర్మకర్మఠుం
డమ్మరో ధర్మరాజుఁ గొనియాడఁగఁ జెల్లదె యెల్ల దేశముల్.

క. ఆపదలు గదలు రాజ్యము। చేపడు జయమబ్బు సిరులు చేరున్ బహుక
న్యాపాణిగ్రహమలవడు। నీ పాంచాలీపరిణయ మించుక విన్నన్.

క. అని వైశంపాయనముని। వినిపించిన విని వినీతవిమలాత్ముఁడా
జనమేజయ జగతీవిభుఁ। డనురాగసుధాబ్ధి నోలలాడుచునుండెన్.

మ. భ్రుకుటీమాత్రకుటీ విలంఘున గళద్భూదేవతాదీనతా
ముకుటీరాజతటీ పటిష్ఠరుచి నిర్ముక్తాపరాశాతనూ
ప్రకటీభూత కటీరహాటక పటీపర్యంక హస్తాంబుజా
సుకటీరత్నఘటీ కుచామణితటిత్సుణ్ణాలయప్రాంగణా.

క. శితకరపుష్కరిణీ విక। సిత సరసీరుహమరంద సేవాహావా
గతచరితదురిత విరహిత। హితమారుత శీతసురభి మృదుపర్యంకా.

మాలిని. దితిసుతనుతకోటీ దేవపూజార్హ పేటీ। కృతనటనవధూటీ కీర్తితా గాఁ
శతమఖముఖజూటీ సంచరత్పాదఘాటీ। హతనతదురితాటీకాతి కార్పణ్య

గద్య. ఇది శ్రీమద్రామభద్ర భజనముద్ర కవిపట్టభద్ర కాద్రవేయాధిప వరస
సరససారస్వతలహరీపరిపాక కాకమాని ప్రబోధబుధకవి సార్వభౌమ
లింగభట్టపుత్ర కౌండిన్యగోత్ర భాగధేయమూర్తినామధేయప్రణీతంబైన
పరిణయంబను మహాప్రబంధంబునందు సర్వంబును బంచమాశ్వాస